

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Mediáció a polgári jogban, különös tekintettel a gyermek érintettségére

Szerző:

dr. Sárompek Csilla Júlia

Keszthely, 2017

„A kommunikáció a házasság sikerének gyökere,

melyből erős frigy fejlődhet ki,

a kommunikáció hiánya pedig az a szikla,

amelyen a hajó zátonyra fog futni.”

Lafayette Ronald Hubbard

I. Bevezető gondolatok

Dolgozatomban a mediáció általános szabályainak és előnyeinek bemutatására vállalkoztam, kiemelve azon családjogi eljárásokat, melyekben a gyermek mindenképp felett álló érdekének kell elsődlegesen érvényesülnie. Arra kívánom a figyelmet irányítani, hogy a gyermek érintettsége esetén különösen fontos az olyan eljárások figyelembe vétele, alkalmazása, mint a mediáció, hiszen a szülők közti párbeszéd helyreállításával hosszabb távú együttműködés érhető el közöttük, és ez a legfontosabb a gyermek szempontjából.

Gyakran hallani a magyar emberekről, hogy szeretnek pereskedni. Álláspontom szerint ez így nem teljesen igaz, a legtöbb ember nehezen veszi rá magát, hogy a bírósághoz forduljon problémájával, főleg személyes, családi ügyeivel kapcsolatosan. Inkább homokba dugja fejét, úgy tesz, mintha a konfliktus nem létezne, illetve a vita rendezésére megoldásnak általában csak a peres eljárást ismerik, mely - reményeik szerint - helyettük megoldja vitájukat.

A bírósági közvetítői eljárást leggyakrabban a családjogi ügyekben alkalmazzák, így Zala megyében is az ügyek kb. 85-90 %-a családjogi tárgyú minden évben, a 2016-ban érkezett 115 ügyből kb. 95 volt a családjogi tárgyú.¹ Ennek egyik oka, hogy a közvetítői eljárás dolgozatomban is ismertetett előnyeit leginkább családi kapcsolatokban lehet kamatoztatni.

¹ A Keszthelyi Járásbíróságon végzett közvetítői tevékenységre tekintettel dolgozatomban zala megyei statisztikai adatokra hivatkozok

Amennyiben a felek gyermekeik érdekének elsődlegességét szem előtt tudják tartani, úgy belátják, hogy egymás közötti kapcsolatukban a legelőnyösebb, ha saját maguk döntenek, és ez szolgálja leginkább azt, hogy egyikük se kerüljön ki vesztesként a kapcsolatból és a gyermek érdekében a későbbiekben együtt tudjanak működni. Ezt felismerve napjainkban a legtöbb ország jogrendszerében előtérbe kerülnek az alternatív vitarendezés különböző formái (így a mediáció is), valamint peres eljárás esetén az egyezségkötést támogató szabályok.

Míg a pereskedés gyakran vezet a felek teljes eltávolodásához, a konfliktusukat mélyíti, addig a mediáció törekszik ezen elszigetelődés feloldására, ezáltal a perbeli vita megoldásán túlmutató szerepe van. A közvetítői eljárás más szemszögből láttatja a felekkel a konfliktust, rávilágít, hogy annak megoldása az ő kezükben van, és a felek által addig talán nem ismert, vagy nem alkalmazott eszközöket ad a kezükbe a viták eredményes, békés rendezésére. Álláspontom szerint az alternatív vitarendezési formáknak, így a mediációnak a terjedése nem csak egyes feleket segítheti hozzá egy élhető kapcsolat kialakításához, hanem az egész a társadalmat egyfajta szemléletváltásra ösztönzi a konfliktuskezelés területén, melynek hatásai nemcsak a válások, gyermekelhelyezések stb. során, hanem már a családon belül jelentkező konfliktusok hatékony kezelésében is megjelenhetnek.

II. A mediációról általában

1. A mediáció fogalma

A „mediáció” latin eredetű szó, a mediare szóból ered, melynek jelentése középen állni, egyeztetni, közbenjárni, közvetíteni, békéltetni.²

A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény (a továbbiakban: Ktv.) pontosan meghatározza a közvetítés fogalmát:

A közvetítés e törvény alapján lefolytatott olyan sajátos permegelőző vagy bírósági, illetve hatósági eljárás befejezését elősegítő, egyeztető, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás, amelynek célja - összhangban az 1. § (1) bekezdésében foglaltakkal - a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján a vitában nem érintett, harmadik személy (a továbbiakban: közvetítő)

² <https://hu.wikipedia.org/wiki/Medi%C3%A1ci%C3%B3> (2017. 04. 03)

*bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozása.*³

A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény az alábbiak szerint definiálja közvetítői eljárást: *A közvetítői eljárás a bűncselekmény elkövetésével kiváltott konfliktust kezelő eljárás, amelynek célja, hogy a büntetőeljárást lefolytató bíróságtól, illetőleg ügyésztől független, harmadik személy (közvetítő) bevonásával - a sértett és a terhelt közötti konfliktus rendezésének megoldását tartalmazó, a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a terhelt jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő - írásbeli megállapodás jöjjön létre.*⁴

Maga a mediáció tehát egy speciális konfliktuskezelési forma, melynek lényege, hogy két fél vitájában, mindkét fél közös beleegyezésével egy semleges harmadik fél, a mediátor jár közben.⁵

Bírósági közvetítés esetén a mediáció szereplői a peres felek, azaz a felperes és az alperes, büntetőügyekben az elkövető és a sértett. Az eljárás kezdeményezéséhez elegendő az egyik fél kérelme, a mediációs ülés megtartására azonban csak akkor kerülhet sor, ha valamennyi fél hozzájárul az ülések lefolytatásához.

2. A mediáció jogszabályi háttere

Napjainkban a legtöbb állam jogrendszerében előtérbe kerültek a pereskedést elkerülő, megegyezést elősegítő törekvések, így Magyarországon is jelentős kodifikáció zajlott le az utóbbi évtizedekben az alternatív vitarendezés körében.

A közvetítői eljárásra vonatkozó alapvető szabályokat a Ktv. rögzíti.

A közvetítői eljárás szempontjából fontos még megemlíteni a következő szabályokat:

- A bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet (a továbbiakban: Bűsz.)
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.)

³ A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény (Ktv.) 2. §

⁴ A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény 2. § (1) bekezdés

⁵ Barcy Magdolna-Szamos Ezsébet: "Mediare necesse est" Animula kiadó Budapest, 2002., 7. oldal

- A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) (különös tekintettel: 104. §, 124. § (3) bekezdés, 127. § (1) bekezdés, 148. § (1)-(2) bekezdés)
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.)
- A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.)
- A közvetítői igazolványról szóló 17/2015. (VIII. 28.) IM rendelet
- A közvetítői névjegyzék vezetéséről szóló 3/2003. (III. 13.) IM rendelet
- A közvetítői szakmai képzésről és továbbképzésről szóló 63/2009. (XII. 17.) IRM rendelet
- Az OBH elnökének 11/2014. (VII. 11.) OBH utasítása a bírósági közvetítésről és a kijelölés feltételeiről szóló szabályzatról
- Az Országos Bírósági Hivatal elnöke 20/2012. (XI.23.) OBH utasítása a bírósági közvetítéssel

kapcsolatos szabályzatáról.

Büntető ügyekben:

2006. évi CXXIII. törvény - a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről és

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (221/A. §)

3. A mediáció fajtái, típusai

3.1. Büntetőjogi és polgári jogi mediáció

3.1.1. Közvetítői eljárás büntető és szabálysértési ügyekben

A mediáció egyik fajtájaként meg kell említeni a büntetőjogi és szabálysértési mediációt, mely jelen dolgozatnak nem tárgya, így csak pár szóban ismertetem lényegét.

A büntetőügyekben lefolytatott mediációban a terhelt és a sértett állnak egymással szemben. Ilyen esetben a mediáció célja, hogy az ügyet bírósági útról elterelve az elkövető és a sértett közötti közvetítéssel valósuljon meg a konfliktus rendezése, de inkább nem is a konfliktus rendezése,

hanem a bűncselekmény következményeinek jóvátétele, hogy az elkövető is lássa és érzékelje, hogy milyen sérülést, sérelmeket okozott az általa kifejtett magatartással. Az ügy közvetítői eljárásra utalásnak a feltétele, hogy a bűncselekmény elkövetését az elkövető elismerje, tettét megbánja, illetve, hogy a sértett is elfogadja a közvetítői eljárásra való utalást.⁶

Szabálysértési ügyekben 2014. január 1. napjától vezették be a közvetítői eljárás alkalmazásának lehetőségét. A mediáció, mint módszer elvárásai, technikái, mind a büntető, mind a szabálysértési eljárásokban azonosak, az eltérést az eljárások jogszabályi keretei, elsődlegesen a határidők adják meg.

A büntető és szabálysértési mediáció alapjaiban különbözik a polgári jogi mediációtól, hiszen itt más motiváló tényezők is szerepet játszanak. A sikeres közvetítői eljárás mentesítheti a terheltet a büntetőjogi következmények alól, a sértettet pedig motiválhatja az ügy gyorsabb lezárása és kárának mielőbbi megtérülése is.

3.1.2. Közvetítői eljárás polgári ügyekben

Közel 15 éve - 2003 óta - van lehetőség Magyarországon arra, hogy polgári ügyekben a felek mediátor segítségével rendezzék a vitás kérdéseket.

A polgári jogviták többségében igénybe vehető a közvetítői eljárás, így rendezhetők mediáció keretében:

- családjogi viták, például házasság felbontása, gyermekelhelyezés, illetve szülői felügyeleti jog gyakorlása tárgyában indult jogvita, láthatási, vitás kapcsolattartási jog körében, vagyonmegosztás esetén

- szerződéses és szerződésen kívüli jogviták,
- kártérítés,
- szavatosság,
- birtokvita, szomszédjogok
- gazdálkodó szervezetek egymás közötti vitái,

⁶ dr. Tóth Ágoston: Mediáció a bíróság előtti eljárásokban 6. old.
(http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/toth_agoston_mediacio_a_birosag_elotti_eljarasokban%5Bjogi_forum%5D.pdf (2017. 04. 03.))

- munkajogi viták, amelyekben a munkáltató és a dolgozó között rendezhetők a munkabérrel, munkaviszonnyal, munkaszerződéssel kapcsolatos vitás kérdések.

3.2. Önkéntes, kötelező, korlátozott, kizárt mediáció

Az Európa Tanács ajánlása szerint az egyes országok jogosultak dönteni abban, hogy kötelezővé teszik-e a mediációt, vagy kötelezően választhatóvá, illetve a teljes önkéntesség talaján maradnak. Felhívta a figyelmet arra is, hogy sem a bírósági eljárás előtti sem az utána kezdődő mediációban nem szankcionálható az a fél, aki nem választja ezt a lehetőséget, és senkit sem lehet megfosztani attól, hogy a bírósági utat válassza.⁷

A magyar szabályozás szerint a közvetítői eljárás indulhat az ügyfél vagy ügyfelek önkéntes kezdeményezése alapján, ez esetben lehetőség van - a felek közös kérelmére - a peres eljárás szüneteltetésére.⁸ A törvényben meghatározott esetekben azonban a bíróság kötelezően közvetítésre utalhatja az ügyet. Ezekben az esetekben a bíróság a per tárgyalását felfüggeszti.⁹

3.2.1. A kötelező bírósági közvetítés

Ptk. Negyedik, Családjogi Könyve 172.§-ával vezette be a kötelező bírósági közvetítés intézményét: *A bíróság indokolt esetben kötelezheti a szülőket, hogy a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködésük biztosítása érdekében - ideértve a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást - közvetítői eljárást vegyenek igénybe.*

A Ktv. rendelkezései szerint kötelező közvetítői eljárás esetén a bíróság - amennyiben azt indokoltnak tartja - arra kötelezi a feleket, hogy vitájuk megállapodással történő lezárása céljából legalább egy közvetítővel együttműködjenek. Ezen együttműködés keretében a felek kötelesek közvetítőhöz fordulni és az első közvetítői megbeszélésen részt venni.¹⁰ Ilyen esetben is szabadon dönthetnek a felek a közvetítő személyéről. Igénybe vehetnek bírósági közvetítőt, vagy külső alávetési nyilatkozatot tett, nem bírósági közvetítőt illetve fordulhatnak alávetési nyilatkozatot nem tett, külső, nem bírósági közvetítőhöz.

⁷ Európai Unió Miniszterek Tanácsa n ° R (98) 1. ajánlás

⁸ Pp. 137. § (1) bekezdés a) pont

⁹ Pp. 152. § (3) bekezdés

¹⁰ Ktv. 38/C. § (2) bekezdés

A kötelezés kizárólag a közvetítő előtti első megjelenésre kötelez, így az első, tájékoztató közvetítói megbeszélést követően dönthetnek a felek úgy, hogy nem kívánnak részt venni a közvetítói eljárásban.

A per tárgyalását a bíróságnak folytatni kell, ha bármelyik fél igazolja, hogy a közvetítói eljárás befejeződött, vagy az első megbeszélésen részt vettek, de a közvetítói eljárás nem indult meg, illetve a kötelezésre vonatkozó határozat közlésétől számított két hónap anélkül telt el, hogy a felek az említett, fenti igazolásokat becsatolták volna.¹¹

3.2.2. A közvetítói eljárás önkéntes igénybevétele

A mediáció egyik alapelve az önkéntesség, ami azt jelenti, hogy a vitában érintett felek kívánsága, illetve beleegyezése alapján kerülhet sor a közvetítói eljárásra. A felek közös kérelme alapján a fent felsorolt polgári jogi viták széles körében lehetőség van peres vagy nemperes eljárás során bírósági közvetítőhöz (illetve külső közvetítőhöz) fordulni. A közvetítói eljárás önkéntes igénybevétele estén a bíróság a felek erre irányuló közös kérelmére tekintettel megállapítja az eljárás szünetelését. Ez esetben csak akkor esetben folytatja a bíróság a per tárgyalását, ha felek egyike, vagy mindkét fél kéri azt. Abban az esetben, ha nem érkezik a bírósághoz folytatás iránti kérelem hat hónapi szünetelés után a per megszűnik, függetlenül attól, hogy a közvetítói eljárás milyen eredménnyel zárult.¹²

A kötelező közvetítói eljárás nem ellentétes az önkéntesség elvével, tekintve, hogy a kötelezés csak arra vonatkozik, hogy a felek egyszer jelenjenek meg a közvetítő előtt, a közvetítő tájékoztatását követően azonban bármelyik fél dönthet úgy, hogy nem akarja folytatni az eljárást.

3.2.3. A mediációból kizárt eljárások

Egyes eljárások során nincs lehetőség közvetítói eljárás igénybevételenek. Kizárt a közvetítói eljárás alkalmazása az apasági és származás megállapítása iránti egyéb perekben, szülői felügyelet megszüntetése iránti perekben, gondnokság alá helyezéssel kapcsolatos perekben, közigazgatási perekben, sajtó-helyreigazítási eljárásban, alkotmányjogi panasz, végrehajtási perek esetében, a

¹¹ Pp. 152. § (4) bekezdés

¹² Pp. 137. § (1) bekezdés a) pont, 137. § (3) bekezdés

házassági perekben pedig a házasság érvényességének, illetőleg létezésének vagy nemlétezésének megállapítása, a házasság érvénytelenítése és a házasság felbontása tárgyában.¹³

A közvetítés kizárt akkor is, ha a felek között erőszakos előzmény volt, vagy valószínűsíthető, illetve ha valamelyik fél pszichés állapota nem teszi azt lehetővé. Bírósági közvetítésnek nincs helye abban az esetben sem, ha nincs a felek között polgári peres vagy nemperes eljárás folyamatban, illetőleg ha kötelezően közvetítésre utalt ügy esetében az Igazságügyi Minisztérium által vezetett névjegyzékből választott mediátor - a felek megkeresésére - már lefolytatta a közvetítést.

A házassági perekben a közvetítői eljárás **korlátozottan** alkalmazható, ugyanis itt mindig a bíróság döntése szükséges a házasság érvényességének, illetőleg létezésének vagy nemlétezésének megállapításához, továbbá a házasság érvénytelenítéséhez és a házasság felbontásához.

3.3. Egyoldalú és közös kérelemre induló mediáció

A mediáció indulhat a felek közös kérelmére vagy egyoldalú kérelem alapján is. Akár saját kezűleg írt beadvány formájában, akár a bíróságok honlapján hozzáférhető nyomtatvány kitöltésével kezdeményezhető a közvetítés. A közvetítői eljárás megindulásához azonban már valamennyi fél hozzájárulása szükséges. Az első közvetítői megbeszélésen, a mediátor tájékoztatását követően szabadon dönthetnek a felek, hogy részt kívánnak-e venni a közvetítői eljárásban. Ha igen, az erre vonatkozó nyilatkozatukat közösen kell aláírniuk.

Zala megyében 2016-ban az ügyek kb. 90 %-a egyoldalú kérelemre indult, kb. 5 % közös kérelemre és 5 % volt a kötelezés.

3.4. A bírósági és a „külső” közvetítés

A felek - választásuk szerint - fordulhatnak bírósági vagy nem bírósági (piaci, civil, külső) közvetítőhöz felkéréssel. A „külső” közvetítők egy része alávetési nyilatkozatot tett, melynek következtében a kötelezően előírt közvetítői eljárásban való részvételre a felkérést nem utasíthatja vissza.

¹³ Ktv. 1. § (3) bekezdés

A bírósági közvetítői eljárás kizárólag abban az esetben kezdeményezhető, ha már van folyamatban peres vagy nemperes eljárás a felek között. Ezzel szemben külső közvetítést akkor is igénybe vehetünk, ha szeretnénk elkerülni a bírósági eljárást. Ha a piaci mediáció nem jár sikerrel, lehetőség van peres eljárás megindítására, a bírósági közvetítés esetén pedig a peres, vagy nemperes eljárás folytatására.

A bírósági és a piaci közvetítői eljárás a mediátor személyében is különbözik: A piaci mediátor az Igazságügyi Minisztérium által vezetett közvetítői névjegyzékbe felvett közvetítő. A bírósági közvetítői eljárásban bírósági közvetítő jár el, aki a szükséges képzettséggel rendelkező, az Országos Bírósági Hivatal elnöke által bírósági közvetítővé kijelölt bíró vagy bírósági titkár lehet. Ebből következik, hogy bírósági közvetítő csak jogi végzettséggel, szakvizsgával rendelkező személy lehet, míg a piaci mediáció nem kötött jogi végzettséghez, feltétele azonban valamilyen diploma megléte.

A bírósági közvetítői eljárás illetékmentes, a mediátornak nem kell díjat fizetni, továbbá sikeres megállapodás esetén a felek a perben 50%, 70% vagy akár 90% illetékkedvezményben részesülhetnek. A nem bírósági közvetítő díja szabad megállapodás tárgya, valamint igényt tarthat a felmerült és igazolt költségei előlegezésére és megtérítésére is. A nem bírósági közvetítő díját és költségét a feleknek kell megfizetnie.¹⁴

4. Rövid történeti kitekintés

Az alternatív vitarendezés nem a modern kor vívmánya, annak előzményei, a külső, semleges fél bevonása a konfliktusok megoldásába már az ősi társadalmakban is felfedezhetők. A Keleti vallások sajátosságai miatt az Ókori-Keleti társadalmakban terjedt el legszélesebb körben. Az egyes kultúrákban különböző személyek töltötték be ilyen közvetítői szerepet, így például sámánok, papok, a közösség vagy a család bölcs öregjei.

Később, a XIX. században, a nemzetközi diplomácia eszközeként kezdtek alkalmazni mediációs eszközöket, amikor is két ország közti vita esetén egy harmadik országot kértek fel a közvetítésre a konfliktus békés megoldása érdekében, vagy például Németország és Spanyolország közt a Karolina-

¹⁴ <http://birosag.hu/allampolgaroknak/mediacio/tajekoztato-ugyfeleknek> (2017. 04. 03.)

szigetek ügyében a pápa közvetített. A nemzetközi konfliktusok kezelésében, a nemzetközi diplomáciában napjainkban is jelentős szerepet játszanak a mediációs eszközök.

A mediáció a II. világháborút követően terjedt el szélesebb körben, Amerikában, elsőként a munkajogi viták körében, majd a 70-es évektől családjogi ügyekben is. Az 1980-as évektől már nem csak Amerikában, hanem európai országokban is ajánlott vagy akár kötelező eljárásként jelenik meg a peres eljárást kiváltó mediáció.

Magyarországon a konfliktusfeloldás ősi technikái (pl. párbaj, istenítélet) mellett megjelentek a harmadik személy bevonásán alapuló módozatok is, melyek a közvetlenségen, szóbeliségen, bizonyítékok szabad mérlegelésén alapultak és a magánjogi és büntetőjogi jelleg keveredése is jellemző volt rájuk. Az ilyen eljárások során gyakran egyszerre történt közvetítés és döntés. A konfliktusmegoldást segítő személy lehetett állandó vagy alkalmi, pl. nagycsaládokban a gazda, moldvai csángó közösségekben a legidősebb pásztor, a csobán, házassági ügyekben a református egyház presbitériumai, vagy intézményesült megoldásként az erdélyi faluszék, a cigány törvényszék (kris) vagy a falusi bíró.¹⁵

Az alternatív vitarendezés körében a '70-es, '80-as években egyre több kézikönyv, módszertani útmutató látott napvilágot, miközben elméleti viták is folytak a módszer fejlesztéséről bővítéséről. Miután a bírósági rendszer korlátai Európában is egyre inkább zavarták a társadalomkutatókat, jogtudósokat, jogalkalmazókat, az Európa Tanács, az Európai Bizottság is kijelölte a fejlődés irányait.¹⁶

5. Az Európai Unió és a mediáció

Az uniós igazságszolgáltatás egyik alapelve a joghoz való könnyebb hozzáférés biztosítása, s emiatt is megnőtt a gyakorlati jelentősége a vitás ügyek konszenzusos megegyezésének az unió területén. Másrészt az egyéni szabadságjogok és személyiségi jogok előtérbe kerülésével egyre nagyobb

¹⁵ Tárkány Szűcs Ernő: Magyar Jogi Népszokások (Akadémia Kiadó, Budapest, 2003, 934.)

¹⁶ Dr. Gyengéné dr. Nagy Márta: MEDIÁCIÓ AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSBAN Családjogi specialitások 15. old. (http://doktori.bibl.u-szeged.hu/873/1/Nagy_Marta_ertekezes.pdf) 15. old. (2017. 04. 03.)

jelentősége van annak is, hogy az emberek ügyeik intézését ismét saját kezükbe vegyék, ennek mindenki számára megnyugtató és a közösség érdekeit is szolgáló formában.¹⁷

Napjainkban az Európai Unió is kiemelt figyelmet fordít az alternatív vitarendezés népszerűsítésére, a vitás ügyek békés úton történő rendezésére. A következőekben pár szóban említeném az Unió ezirányú legfontosabb törekvéseit:

- Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R(81) 7 Ajánlása

Az Ajánlás az igazságszolgáltatás javítását célzó megoldásként azt javasolja, hogy ne bírákra bízzák a békéltető eljárás lefolytatását. A közvetítői eljárásokat két csoportját különbözteti meg attól függően, hogy melyik irányul a bírósági eljárás elkerülésére és melyik irányul arra, hogy a már elkezdődött eljárás még az ítélethozatalt megelőzően befejeződjék. Felhívja a figyelmet arra, hogy a békés megegyezéssel történő rendezésre bármelyik pillanatban sor kerülhet, ekként a bírácoknak az eljárás folyamán végig meg kell tenni minden alkalmas erőfeszítést a felek békítésére.¹⁸

- Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R(86) 12 Ajánlása

A bíróságok túlterheltségének megelőzésére és csökkentésére vonatkozó egyes intézkedésekről szóló Ajánlás célul tűzte ki - többek között - az arra alkalmas ügyekben a jogvitáknak akár a bírósági rendszeren kívüli, akár a bírósági eljárás előtti vagy alatti békés rendezésének bátorítását.

Azért kell a békéltetést különösen bátorítani, mivel idő és pénz megtakarításához vezethet, továbbá konstruktív hozzáállást eredményezhet, egyrészt amikor a felek között a jövőben is fennálló kapcsolatok megőrzéséről van szó (család, szomszédság, munka, stb.) és másrészt minden olyan ügyben, amelyben a felek közötti aránytalanság avagy a fennforgó érdekek fontossága nem olyan jellegű, hogy a gyengébbik félben felébredhessen a félelem egy érdekeinek nyilvánvalóan előnytelen megoldás elfogadása miatt (például a fogyasztóvédelemmel kapcsolatos viták esetén).¹⁹

- Az Európa Tanács tamperei ülése

Az 1999 októberében tartott tamperei csúcson elfogadott politikai célok és iránymutatások között szerepelt a bíróságon kívüli, alternatív eljárások kidolgozása.

¹⁷Dr. Barinkai - Dr. Herczog - Lovas: Nemzetközi közvetítői gyakorlat: Dr. Barinkai - Dr. Bártfai - Dr. Dósa -Dr. Gulyás - Dr. Herczog - Dr. Horváth - Dr. Kutacs - Lovas - Dr. Molnár: A Mediáció. A közvetítői tevékenység HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest 2006, 64.old.

¹⁸ <http://kuria-birosag.hu/hu/etmb/r-81-7-az-igazsagszolgalatasi-igenybevetel-megkonnyito-eszkozokrol>(2017. 04. 03.)

¹⁹ <http://kuria-birosag.hu/hu/etmb/r-86-12-birosagok-tulterheltsenek-megelozesere-es-csokkentese>(2017. 04. 03.)

- Az Európa Tanács polgári és kereskedelmi jogi vitarendezési módszerekről szóló következtetései

A Tanács 2000 májusában alternatív polgári és kereskedelmi jogi vitarendezési módszerekről szóló következtetéseket fogadott el, amelyekben megállapította, hogy az alapelvek kidolgozása e területen nélkülözhetetlen lépés a polgári és kereskedelmi ügyekben folyó viták rendezésére szolgáló, bíróságon kívüli eljárások fejlesztésének és működésének lehetővé tétele felé, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés egyszerűsítése és javítása érdekében.²⁰

- Az Európai Bizottság Zöld Könyve

Az Európai Bizottság 2001 áprilisában a konfliktusmegoldás alternatív módjairól szóló vitairatot adott ki, amely mérlegeli a jelenlegi helyzetet, és széles körű konzultációt indít meg a meghozandó konkrét intézkedések előkészítése céljából. A Zöld Könyv összefoglalja a tagállamok tapasztalatait, valamint - 21 kérdés felvetésén keresztül - a konfliktusmegoldás különböző alternatív módjainak olyan meghatározó elemeivel foglalkozik, mint az ilyen eljárások megindítása, feltételeinek kérdése, az elévülési határidők problémája, a titoktartás követelménye, a megegyezések érvényessége, az ilyen eljárásokból született megállapodások hatékonysága, a harmadik felek, az ő akkreditációjuk, és a rájuk vonatkozó felelősségi rendszer. A polgári ügyekben alkalmazott közvetítés két alapvető fajtáját különbözteti meg: a bírósági eljáráson belüli, és a bírósági eljáráson kívüli közvetítést.²¹

- 2008/52/EK sz. irányelv

2008. május 21-én az Európai Parlament és a Tanács 2008/52/EK sz. irányelvet bocsátott ki a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól. A közvetítési irányelv célja az alternatív vitarendezéséhez való hozzáférés megkönnyítése és ezáltal a jogviták egyezséggel történő rendezésének elősegítése. Ennek érdekében ösztönzi a közvetítés térnyerését, és biztosítja a közvetítés és a bírósági eljárás közötti egyensúlyt. Az irányelvet azokra a polgári és kereskedelmi ügyekben fennálló vitákra kell alkalmazni, melyek több tagállamot érintenek, azonban a tagállamoknak lehetőségük van arra is, hogy az irányelv rendelkezéseit ne csak a határokon átnyúló vitákban, hanem belföldi mediációs eljárásokban is alkalmazzák.

²⁰ [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:hu:PDF\(2017. 04. 03.\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:hu:PDF(2017. 04. 03.))

²¹ [http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_hu.htm\(2017. 04. 03.\)](http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_hu.htm(2017. 04. 03.))

A közvetítési irányelv alapvető követelményként állítja a tagállamok elé, hogy segítsék elő a közvetítés igénybevételét, biztosítsák a közvetítés magas színvonalát (a közvetítők képzése, magatartási kódexek kidolgozása és egyéb minőségbiztosítási előírások révén). Ezen kívül kötelesek gondoskodni a közvetítési eljárással kapcsolatos információk titkosságáról, a közvetítés eredményeképpen létrejött megállapodások végrehajthatóságáról, a nyilvánosság tájékoztatásáról a közvetítők vagy a közvetítői szolgáltatást nyújtó szervezetek elérhetőségére vonatkozóan. Az Irányelv értelmében a tagállamoknak 3 év állt rendelkezésére jogszabályaik módosítására ahhoz, hogy az irányelv rendelkezéseinek megfeleljenek.²²

6. Az újkori mediáció Magyarországon

Magyarországon a közvetítői eljárás általános elismerését megelőzte egy átmeneti időszak, melyet az alternatív vitarendezés irányába ható jogszabályváltozások jellemeztek. A konfliktuskezelés alternatív formáját már ismerte a Választott bíróságokról szóló 1994. évi LXXI. törvény és a Sportról szóló 2000. évi CXLV. törvény. Ez utóbbi rendelkezett a Sport Állandó Választott bíróság felállításáról. A Fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény és az 1992. évi XXII. törvénnyel módosított Munka Törvénykönyve már különbséget tesz az egyeztetés, a közvetítés és a döntőbíráskodás fogalmai között. A Fogyasztóvédelemről szóló törvény a fogyasztói jogok érvényesítését a békéltető testületeken keresztül valósítja meg.

1996-tól a hazai jogalkotás a Munkaügyi Közvetítői- és Döntőbírói Szolgálat létrehozásával a közvetítői eljárást, mint alternatív vitarendezési módot elismerte a bíróságokon kívüli munkaügy jogvitákban. Időrendben megelőzi még a Közvetítési tevékenységről szóló törvény megszületését a 2000. évi CXVI. törvény az egészségügyi közvetítői eljárásról, amely a maga nemében azért bír nagy jelentőséggel, mert csak ebben a törvényben, illetve a kiegészítő rendeletben fogalmazódik meg konkrétan a szükséges alapképzés és továbbképzés. A közvetítői eljárás bírósági eljárásokba történő bevezetése hazánkban elsőként a Büntető Törvénykönyvbe és a Büntető Eljárásjogi Törvénybe történt meg a 2006. évi CXXII. törvénnyel, mely 2007. január 1. napján lépett hatályba. Ezt követte a 2008. évi XXX. törvény 12. §-ának rendelkezése, mely előírta a jogi személy gazdasági társaságoknak a közvetítői eljárás megkísérlését a kereset benyújtása előtt.²³

²² [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:hu:PDF\(2017.04.03.\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:hu:PDF(2017.04.03.))

²³ Dr. Gyengéné: im. 52-53.old.

Fontosnak tartom még megemlíteni a 2000. október 27-én megalakult Országos Mediációs Egyesületet, mely az alternatív vitarendezési szakemberek szakmai szervezete. Az OMSZ célja a magas színvonalú mediációs (közvetítői) tevékenység alkalmazása, elterjesztése, minőségének biztosítása hazánkban.

7. A bírósági közvetítői eljárás menete

Mind a bírósági, mind a piaci mediáció esetében a közvetítői tevékenységről szóló törvényt kell alapul vennünk a mediációs eljárás lefolytatásának szabályai tekintetében, mely szerint: *A közvetítő feladata, hogy a közvetítés során pártatlanul, lelkiismeretesen, legjobb tudása szerint közreműködjön a felek közötti vitát lezáró megállapodás létrehozásában.*²⁴

Amennyiben az állampolgárok a <http://birosag.hu/allampolgaroknak/mediacio/birosagi-kozvetitok> oldalon illetve piaci mediáció esetén az Igazságügyi Minisztérium által vezetett közvetítői névjegyzékből tájékozódhatnak a közvetítőként dolgozó személyek elérhetőségeiről, úgy megkereshetik közvetlenül telefonon vagy e-mail formájában (esetleg ügyfélfogadás alkalmával) is az általuk kiválasztott mediátort. Ez esetben a közvetítő csak általános tájékoztatást adhat az eljárás menetéről, a kapcsolódó szabályokról, a konkrét ügygel kapcsolatosan azonban nyilatkozatot nem tehet.

A Ktv. a felek számára rugalmas ügyintézését tesz lehetővé, ugyanis a bírósági közvetítésre a bíróság illetékességi területe és a polgári perrendtartás szerinti illetékességi szabályok nem irányadóak.²⁵ Ha a bíróságon több bírósági közvetítő működik, az ügyelosztásra jogosult bírósági vezető a bíróság ügyelosztási rendje szerint jelöli ki az eljáró bírósági közvetítőt.²⁶ A gyakorlatban a bírósági közvetítésre kijelölt bírák, bírósági titkárok annak a törvényszéknek az illetékességi területén járnak el, ahol szolgálatot teljesítenek. Lehetősége van a feleknek arra, hogy az általuk kiválasztott bíróságon és bírósági közvetítő előtt vegyék igénybe a mediációs eljárást, azonban a felek általában azon a bíróságon kezdeményezik a közvetítői eljárást, amely előtt peres ügyük folyamatban van.

²⁴ Ktv. 3. §

²⁵ Ktv. 38/B. § (1) bekezdés

²⁶ Büsz 75/A. § (3) bekezdés

A közvetítő - a kérelem megérkezését követően - vizsgálja a bírósági közvetítés feltételeit, így például, hogy van-e folyamatban a felek között peres vagy nemperes eljárás, nem kizárt-e az adott ügytípusban a közvetítés. Ezt követően a mediátor megkísérli felvenni a kapcsolatot az ügyfelekkel.

Egyoldalú kérelem esetén a közvetítő írásban tájékoztatja a másik felet a bírósági közvetítés lefolytatása iránti kérelemről és arról, hogy közvetítés csak a felek közös kérelmére folytatható le. Amennyiben a másik fél nem nyilatkozik arra vonatkozóan, hogy részt kíván-e venni bírósági közvetítésben vagy kifejezetten olyan nyilatkozatot tesz, hogy nem kíván részt venni, úgy a közvetítói eljárás nem indul meg, az ügy befejezettnek minősül.²⁷

Az általam lefolytatott ügyek többsége kétoldalú közös kérelemre indult, azonban az ilyen kérelmek esetén is többször előfordult, hogy a közvetítói ügy már nem fordult át közvetítói eljárásba, ugyanis a közös kérelem ellenére valamelyik fél nem jelent meg az első megbeszélésen.

Önkéntesen kezdeményezett közös kérelem és a kötelező közvetítés esetén a közvetítő a lehető legrövidebb úton (telefonon, e-mailben) veszi fel a kapcsolatot a felekkel az első közvetítói megbeszélés időpontjának egyeztetése céljából. A magam részéről egyes esetekben előnyben részesítem - a telefonon történt egyeztetés mellett vagy helyett - a levélben történő kapcsolatfelvételt, mivel többször volt rá példa, hogy a kizárólag telefonon történt egyeztetést követően valamelyik fél megfeledezett az megbeszélés időpontról. A telefonos megbeszélés e-mail vagy levél formájában történő megerősítése esetén azonban ilyen még nem fordult elő.

Az első közvetítói megbeszélésen a bírósági közvetítő tájékoztatja a feleket a közvetítés alapelveiről, a közvetítói megbeszélés főbb szakaszairól, a hatékony megegyezési lehetőségek feltárásához vezető folyamatról, az eljárás költségeiről, a személyét és az eljárásba szükség szerint bevont szakértőt terhelő titoktartási kötelezettségről, arról a lehetőségről, hogy a felek a személyüket terhelő titoktartási kötelezettségről külön megállapodhatnak, arról a tényről, hogy mint közvetítő az ügyben - ha azt az ügy jellege megkívánja - csak az ügghöz kapcsolódó joganyagot, szakmai tényeket ismertetheti, valamint arról, hogy a közvetítő az egyik féltől kapott tájékoztatást közölheti a másik féllel annak érdekében, hogy a másik fél ennek figyelembevételével álláspontját kialakíthassa, előadhassa, kivéve, ha a tájékoztatást adó fél nyilatkozata szerint a

²⁷ Bűsz. 75/A. § (10) bekezdés a) pont

tájékoztatás nem hozható a másik fél tudomására²⁸.

A tájékoztatást követően a feleket írásban kell nyilatkoztatni arról, hogy továbbra is kérik-e a közvetítői eljárás lefolytatását. A közvetítői ügy csak abban az esetben fordul át közvetítői eljárásba, ha a felek az eljárás folytatása iránti kérelmüket aláírták.

A közvetítői ülésen a jogi képviselő részvétele lehetséges, de csak akkor, ha az ellen a másik félnek, akinek nincs jogi képviselője, nincs kifogása. A képviselő ilyen esetben is inkább passzívan, megfigyelőként vehet részt a mediációban, építő jellegű gondolatait, kompromisszumot elősegítő javaslatait adhatja elő. Az ügyfele által megkötendő megállapodást abban az esetben is megvizsgálhatja, ha nem vesz részt a közvetítői eljárásban.

A közvetítői eljárás megindítását követően a felek az ún. megszakítás nélküli időben előadhatják az ügy számukra lényeges elemeit. A mediátornak nem állnak rendelkezésére az ülés rendjének megtartását segítő olyan eszközök, mint a bíróságnak (pl. pénzbírság), így a mediációs ülések lefolytatásánál a magatartási szabályok betartására fontos - akár többször is - felhívni a felek figyelmét. A legfontosabb alapszabály, hogy meg kell hallgatniuk a másik felet.

Fontos, hogy a mediátornak nem az a dolga, hogy javaslatokat vázoljon fel, jogi tanácsot adjon vagy állást foglaljon, döntsön a felek vitájában, hanem arra kell ösztönöznie őket, hogy maguk találják meg a megoldást problémájukra. Egy hosszú ideje húzódó konfliktushelyzet esetén néha nagyon nehéz a feleket kizökkenteni szerepükből, azonban a mediációs eljárás bírósági eljárástól eltérő légköre, a különböző mediációs technikák és a mediátor személye alkalmasak lehetnek erre.

Amennyiben az első ülésen nem születik megállapodás, de a felek lehetőséget látnak a közvetítői eljárás keretei közt egy megállapodás megkötésére és az eljárás folytatására, úgy újabb időpontot beszélnek meg. Ha azonban úgy ítélik meg, hogy nem várható további eredmény az eljárás folytatásától, az befejeződik, és a bíróság folytatja a peres eljárást.

Amennyiben a feleknek a közvetítői eljárás során sikerül megegyezni, szabadon dönthetnek arról, hogy a megállapodást jóváhagyatják-e a bírósággal, sőt a megállapodás egyes részeinek egyezségbe

²⁸ Ktv 30. § (1) bekezdés

foglalását is kérhetik a perben. A közvetítői eljárás a megállapodás aláírásának napjával fejeződik be, vagy azon a napon, amelyen az egyik fél közli a másik féllel és a közvetítővel, hogy a közvetítői eljárást befejezettnek tekinti, vagy amelyen a felek egybehangzóan kijelentik a közvetítő előtt, hogy kérik a közvetítői eljárás befejezését, vagy a felek eltérő megállapodása hiányában a nyilatkozat aláírásának napjától számított négy hónap elteltével.²⁹

A kötelezően közvetítésre utalt ügyeknél az első megbeszélés vagy ülés végén a közvetítőnek igazolást kell kiállítania a felek részére, melyet a felek kötelesek a peres eljárás irataihoz csatolni.³⁰

A gyakorlatban fontos a mediáció során a megfelelő, közvetlen, bizalmi légkör megteremtése, ennek érdekében a közvetítőnek határozott, ugyanakkor megnyugtató hangnemben kell beszélnie. Nem tanácsos a megbeszélést pl. tárgyalóteremben tartani. Ideális az, ha a mediátor és a meghívottak egy kerek asztalhoz ülnek, egyenlő távolságra a közvetítőtől. A mediátor speciális technikákat alkalmaz, melyekkel tompítja a felek érzelmi megnyilvánulásait, általánosítja a helyzetet, a felek kijelentéseit semlegesíti, visszakérdez, összefoglal, kivár, külön megbeszélést tart stb. A közvetítő megpróbálja átfordítani a konfliktust megoldható problémává és hangsúlyozni, hogy a cél a mindkét fél számára megnyugtató megállapodás megkötése. Fontos, hogy a mediátor szemkontaktust tartson a felekkel, mindvégig biztosítsa őket figyelméről. Amennyiben sikerül egy bizalmi légkör kialakítása, a felek sokkal nyíltabbak, őszintébbek lesznek.

8. A mediáció előnyei

Fontosnak tartom a mediáció előnyeinek ismertetését, melyeket sokan nem ismernek, és emiatt kerülnek a mediáció lehetőségét, szkeptikusak annak eredményességével kapcsolatban.

Egyfelől a mediáció széles körű elterjedésével alkalmas lehet az igazságszolgáltatás túlterheltségének csökkentése. Ennek hozadéka lehet az adott eljárás és a folyamatban lévő többi eljárás gyorsítása, ami mind a bíróságok, mind az ügyfelek érdekét szolgálja.

²⁹ Ktv. 35. § (1) bekezdés

³⁰ Ktv. 38/H. § (2) bekezdés a), b) vagy c) pontja

A peres felek szempontjából a közvetítői eljárás mellett szólhat a költségtakarékosság. A peres illeték mérséklésére a következő lehetőségek kínálkoznak bírósági közvetítés esetén:

50% az illetékkedvezmény, ha az első tárgyalást követően nyújtják be a felek a közvetítői eljárásban készült megállapodásukat, és az egyezséget a bíróság jóváhagyja. 70% az illetékkedvezmény, ha a per megszüntetését közösen kérik, ha az eljárás szünetelés folytán szűnik meg, illetve az első tárgyalást megelőzően egyezséget kötnek. 90% az illetékkedvezmény, ha a felperes legkésőbb az első tárgyaláson keresetétől eláll, ha az első tárgyaláson a per szünetelésére kerül sor és a per e szünetelés folytán szűnik meg, ha a felek az első tárgyaláson egyezséget kötnek, ha a felek a per megszüntetését az első tárgyaláson közösen kérik. Amennyiben a felek külső közvetítőhöz fordultak, az Itv. 58. § (3) bekezdése alkalmazható. Vagyis, ha a felek az első tárgyalást követően külső mediátor előtt kötött megállapodását a bíróság egyezség formájában jóváhagyja, a peres eljárás illetéke az 50% illetékmérséklésen túl tovább csökkenthető a - külső mediátor bruttó munkadíjából - maximum 50.000,- Ft-tal. A fizetendő illeték mértéke azonban ebben az esetben sem lehet kevesebb a peres eljárás illetékének 30%-ánál. A külső mediátor 50.000,- Ft feletti díját és egyéb költségét a feleknek kell fizetniük.³¹

A mediáció nem csak az illetékkedvezmények miatt, de a perbeli bizonyítás költséges és időigényes voltára tekintettel is vonzó lehet a felek számára. Kiindulva abból, hogy a közvetítő nem hoz döntést az eljárás során, őt meggyőzni nem kell, a felek nem kényszerülnek bizonyításra, így szakértői vélemények, okiratok beszerzésére, tanúk meghallgatására. A bíróság természetesen ettől nem tekinthet el, a bizonyítandó tényekről és a bizonyítás elmaradásának jogkövetkezményeiről még a jogi képviselővel eljáró felet is köteles tájékoztatni, hiszen a tényállást a lefolytatott bizonyítás alapján állapítja meg.

A közvetítői eljárás előnye továbbá, hogy lényegesen rövidebb időt vesz igénybe, mint egy peres eljárás, amely akár évekig is elhúzódhat. A mediáció sokszor pár óra alatt eredményre vezet, de a nyilatkozat aláírásának napjától számított négy hónap elteltével az eljárás - eltérő megállapodás hiányában - mindenképpen befejeződik.³² Minél hosszabb eljárásba bonyolódnak a felek, annál valószínűbb a konfliktus elmérgesedése, az indulatok eluralkodása, és szerepek rögzülése, melyből

³¹ Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 58. § (1)-(3) bekezdés

³² Ktv. 35. § (1) bekezdés d) pont

az idő előrehaladtával egyre nehezebb és végül már lehetetlen kimozdítani a feleket. Ezen kívül pereskedni nem könnyű, az nem csak anyagilag, de lelkiileg is megterhelő valamennyi fél számára. Egy hosszú ideig elhúzódó konfliktus egyre inkább megterheli az idegrendszert és az állandó stressz kihat az élet más területeire, az egészségre is.

A mediáció abban ad segítséget, hogy a feleknek egy tükröt tart, kimozdítva őket ebből a berögzült állapotból. Próbálja reálisan láttatni a felekkel saját helyzetüket, illetve egy jövőorientált képet, amelyet maguk a felek fedeznek fel.³³

Ha a mediáció során kerül sor az egyezség megkötésére, a felek saját maguk alakítják ki az álláspontjukat és a saját erőikhez képest tesznek akár vállalási kötelezettséget, illetve fogadnak el jogokat, hasznokat, szemben a bírósági peres eljárásban a bíró által hozott döntésben, amely a felekre nézve kötelező. Ezáltal ezek a megállapodások az életben helytállóbbak és követhetőbbek, hiszen a felek saját maguk alakították ki ezen megállapodás tartalmi elemeit.³⁴ A legtöbb esetben könnyebb azon egyezség végrehajtása, melyet valamennyi fél magáénak érez. Amennyiben az adós úgy érzi, igazságtalanul kényszerítettek rá egy kötelezettséget az ítélettel, úgy nagy a valószínűsége, hogy minden eszközt meg fog ragadni a végrehajtás megakadályozása érdekében. Ez pedig természetesen újabb vitákhoz és akár újabb perekhez is vezethet.

A mediáció abban az esetben is járhat előnyökkel, ha nem jön létre megállapodás a felek közt. A bírói visszajelzések azt mutatják, hogy egy „sikertelen” mediáció után is kezelhetőbb felek érkeznek vissza a perbe, kommunikációjuk javul, nagyobb az esély az együttműködésre és mindezek következményeként a per gyorsabb és békésebb befejezésére.

III. Családjogi mediáció

1. A család és annak felbomlása

Témám szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír a családjogi ügyekben lefolytatott mediáció, egyrészt a gyermek érintettsége kapcsán, másrészt - meglátásom szerint - ezekben az ügyekben érhető el legnagyobb arányban eredmény. Zala megyében is a legtöbb megállapodás családjogi

³³ dr. Tóth: im. 3. old.

³⁴ dr. Tóth: im. 3. old.

ügyekben köttetik, így 2016-ban a családjogi ügyek kb. 80%-ában született megállapodás. Eredményen itt azonban nem csak a megállapodás létrejöttét értem, hanem lehet az a felek kapcsolatának, kommunikációjának javulása, mely a gyermek érdekei szempontjából különös jelentőséggel bír. Érdekes látni egy-egy közvetítő eljárás lefolytatása során, hogy miként változik meg a felek hozzáállása, kompromisszumkészsége, amikor a mediátor felhívja a figyelmet olyan alapvető dolgokra, hogy mit is szeretnének elérni a mediáció vagy a per során, szembesíti a feleket önmagukkal és megpróbálják a másik vagy esetleg gyermekük szemével látni a kialakult helyzetet.

A család nagy jelentőséggel bír egy közösség életében, az a társadalom alapegysége. Bár napjainkban egyre nagyobb szerepet kap az egyén, hiszen életünk, karrierünk építéséhez, munkánk elvégzéséhez talán már nincs is szükség a családra. Régen elképzelhetetlen lett volna a munka elvégzése a család nélkül, napjainkban azonban a család inkább mint akadály jelenik meg a munkahelyen, a karrierépítés során. A család mint alapegység azonban nem szűnhet meg, nem válhat a régmúlt korok intézményévé, hiszen a társadalom jövője, fennmaradása sőt maga a fajfenntartás alapja is a család, a gyermek. Ennek megfelelően minden állam alapvető elvként védi és támogatja a család intézményét, mint speciálisan szabályozott jogi köteleket, érzelmi, kulturális-szellemi, gazdasági közösséget, melynek kiemelkedő funkciója a gyermeknevelés. Magyarország Alaptörvénye is együttélésünk legfontosabb keretei között rögzíti a családot:

Valljuk, hogy együttélésünk legfontosabb keretei a család és a nemzet, összetartozásunk alapvető értékei a hűség, a hit és a szeretet.

Magyarország védi a házasság intézményét mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Magyarország támogatja a gyermekvállalást.

*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.*³⁵

Alaptörvényünk tehát a családi kapcsolat alapjának a házasságot tekinti, a házasságok mérlege azonban közel négy évtizede folyamatosan negatív, vagyis több házasság szűnik meg válás és özvegyülés miatt, mint amennyi új létrejön házasságkötés által. Az 1970-es években a házassági

³⁵ Magyarország Alaptörvénye: Nemzeti Hitvallás, L) cikk (1)-(2) bekezdés, VI. cikk (1) bekezdés, XV. cikk (1) bekezdés

mérleg még pozitív volt. Az akkori évi 90-100 ezer közötti házasságkötésnek már a felét sem érte el az ezredfordulót követő években megkötött 44-46 ezer házasság. A 2010-ben kötött 35,5 ezer házasság lokális minimumot jelentett. Erről a mélypontról történt egy kedvező irányú elmozdulás 2011 és 2016 között. Megjegyzendő, hogy húsz éve nem házasodtak annyian, mint tavaly, 2016-ban, ekkor 51.800 pár járult az anyakönyvvezető elé. A házasságok negatív mérlegén azonban az utóbbi évek növekvő számú házasságkötései sem tudtak változtatni. Az elmúlt évtizedekben a hagyományos családtípus veszített súlyából, ugyanakkor egyre elterjedtebbé váltak a házasságon kívüli együttélések, az élettársi kapcsolatok.³⁶

2. A családi konfliktus

A fenti válási statisztikák is rámutatnak arra, hogy konfliktuskerülő nemzet vagyunk, a felmerülő problémákat a szőnyeg alá söpörjük mindaddig, amíg már úgy érezzük, hogy tehetetlenek vagyunk és csak a szétválás, a bíróság segíthet.

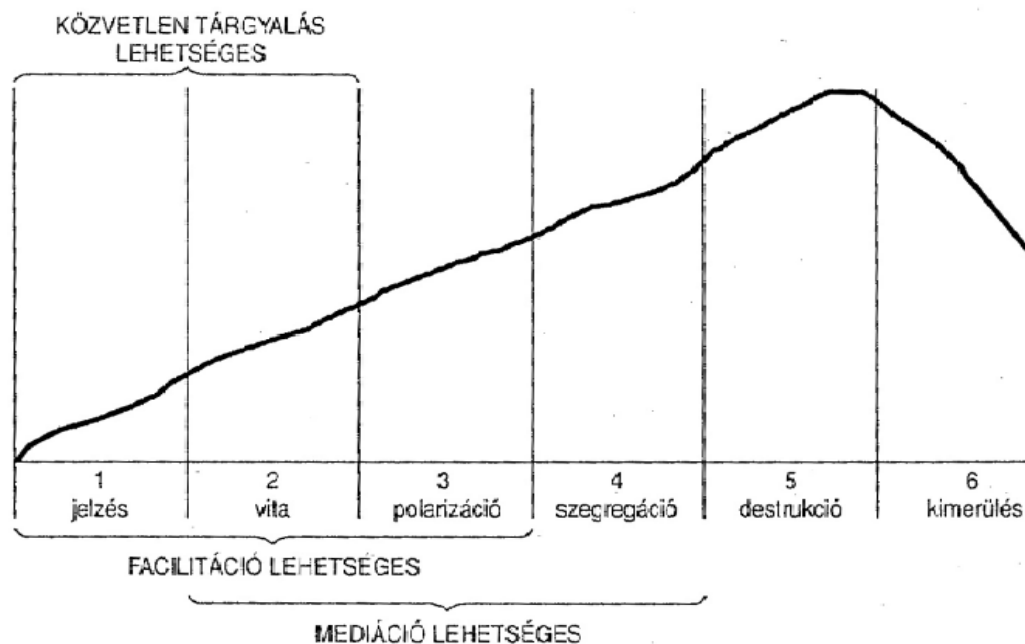
A családok felbomlása tehát legtöbbször visszavezethető a konfliktus elfedésére, tagadására, pedig már a konfliktusok eredetének átgondolása is az első lépés lehet a megoldásához vezető úton. Persze stratégiai fordulat csak akkor következik be a konfliktushoz való viszonyunkban, ha képesek vagyunk a konfliktuspartner szempontjából is megvizsgálni a vitánkat: vagyis saját beidegződéseinket, érzelmeinket, meggyőződéseinket lefejtjük, s távolságot igyekszünk tartani a problémától. Ez az a pont, ahol segítő közreműködőre lehet szükség, aki kívülállóként képes megtisztítani a vitát azoktól a burkoltól, amelyek akadályai a békés megoldásnak.³⁷

Ahhoz azonban, hogy tudjuk, milyen közreműködőre, milyen eszközre van szükség egy-egy konfliktus rendezésére, meg kell vizsgálnunk a konfliktusok mibenlétét, azt, hogy milyen fázisban van az adott ellentét. Az egyes konfliktuskezelési technikák ugyanis aszerint alkalmazhatók hatékonyan, hogy a konfliktus milyen fázisban van.

A konfliktus fázisait jól szemlélteti az alábbi (1. számú) ábra:

36 KSH Statisztikai Tükör 2016. április (<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepmozg/nepmoz15.pdf>)
http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_wnz001.html(2017. 04. 03.)

³⁷ Robert A. Baruch Bush- Joseph P. Folger: Mediáció a konfliktusmegoldás lélektani aspektusai, id. kiad. 20. old

1. számú ábra: A konfliktus fázisai és a konfliktuskezelési technikák³⁸

A fenti ábrán előre haladva láthatjuk, hogy az *első fázis*, a „jelzés” fázisa, amelyben az emberek egymás tudtára adják, hogy konfliktusuk van egymással. Ha megfelelően kommunikálni tudnak, konkrétan megfogalmazzák álláspontjaikat, érdekeiket. A jelzés és az érdekartikuláció fázisában még képesek is arra, hogy közvetlenül tárgyalásokba bocsátkozzanak. Ha azonban nő a feszültség az érintettek között, pozícióik megmerevedhetnek, s polarizálódás történik. Elképzelhető, hogy ekkor már *facilitációra* (a hatékony tárgyalás elősegítésére szolgáló módszer) van szükség, amely természetesen alkalmazható a közvetlen tárgyalások során is. Abban a stádiumban, ahol a felek már képtelenek a kommunikációra, előbb szegregálódnak, majd destruktívvá válik a kapcsolatuk, végül teljesen kimerülnek. Ez utóbbi esetekben már csak a *mediáció* lehetséges, melynek célja, hogy képessé tegye a vitában állókat az egymásra odafigyelésre és kölcsönös megértésre. Ez nem azt jelenti, hogy a korábbi fázisokban nem lehetne mediációt alkalmazni, csupán annyit jelent, hogy vannak olyan stádiumai a konfliktusnak, amelyben már csak ez lehet a hatékony módszer.³⁹

A konfliktusban részt vevők számára a konfliktus-megoldási módok három alapvető formája kínálkozik:

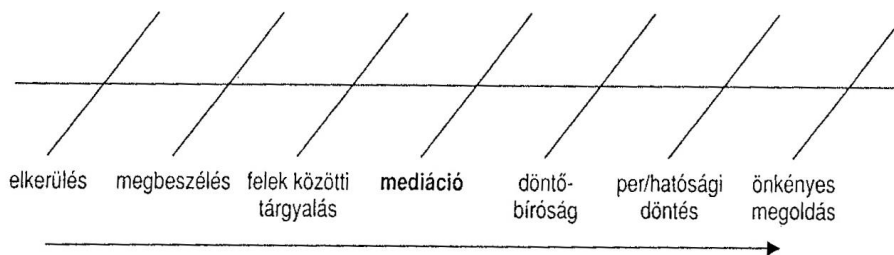
³⁸ Dr. Göncz Kinga - Wagner János: Konfliktuskezelés és mediáció in: Dr. Eörsi Mátyás - Dr. Ábrahám Zita: Pereskedni rossz! Mediáció: A szelíd konfliktuskezelés, Minerva 18. old

³⁹ Dr. Gyengéné im. 22. old.

- 1.) A jog előtti, nem erőszakos megoldások, amikor a felek maguk hozzák meg a döntést (legfeljebb egy semleges harmadik személy bevonásával). Ide sorolható a konfliktus elkerülése; az informális megbeszélés, problémamegoldás; a közvetlen tárgyalás; és a mediáció.
- 2.) Jogi megoldás: Arbitráció vagy döntőbírói megoldás; bírósági eljárások, perek, hatósági döntések.
- 3.) Jagon kívüli (erőszakos megoldások): Erőszak nélküli direkt akció, amikor valamelyik fél mindenfajta tárgyalás mellőzésével, önhatalmúlag lép, valamint az erőszakos megoldás, fizikai kényszerrel. (2. sz. ábra)⁴⁰

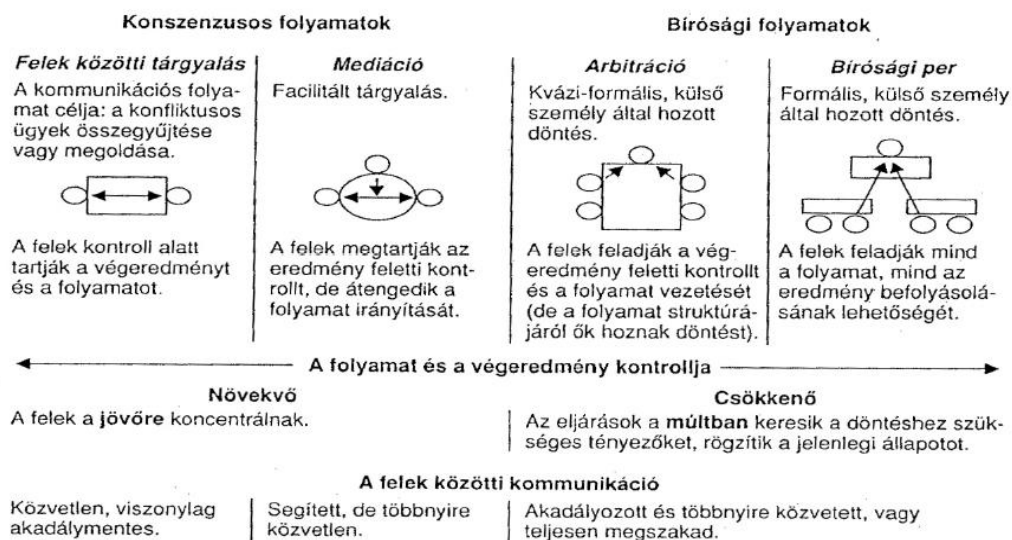
A skála végsőpontjai nem tekinthetők valódi megoldásnak, a valós megoldások közti különbséget azonban jól szemlélteti a 3. számú ábra.

A konfliktuskezelés skálája:

2. számú ábra⁴¹

Az alternatív és a hagyományos konfliktuskezelési folyamatok

3. számú ábra⁴²

⁴⁰ Dr. Göncz Kinga - Wagner János: im. 15. old.

⁴¹ Dr. Göncz Kinga - Wagner János: im. 16. oldal

⁴² Az ábra a Mediation, The art of Facilitating Settlement, Straus Institute for Dispute Resolution, Pepperdine

A konfliktus elmélyülése során a felek egyre nehezebben, végül már egyáltalán nem kommunikálnak egymással. Minél nehezkesebb a felek közt a párbeszéd, annál nagyobb valószínűséggel lépnek a skálán egy olyan megoldási mód felé, ahol a döntés már nem az övék.⁴³

Látható tehát, hogy az időzítésnek nagy szerepe van a mediáció sikeressége szempontjából. A közvetítés abban a szakaszban lehet a leghatékonyabb, ha a felek között már nincsen párbeszéd, de még van esély annak helyreállítására. A mediáció azonban általában nem lehet eredményes, ha a felek közti konfliktus odáig fajul, hogy már nem a megoldás, hanem csak a bosszú lebeg a szemük előtt. Van azonban ezt követően még egy szakasz, amikor eredményes lehet a közvetítés: amikor a felek már belátják, hogy a viszálykodás, a pereskedés minden erejüket felemészti, az eredményre nem vezet, belefáradnak a vitába és jogvitájuk lezárására törekednek.

Közvetítői tevékenységem során egy esetben talákoztam egy olyan, destruktív fázisban lévő esettel, amikor apa és fia közötti vagyoni vitában kérték a felek a bírósági közvetítést. Az első megbeszélésen a felek viszonylag együttműködőnek mutatkoztak, hozzávetőlegesen megfogalmazták követeléseiket, melyek az apa részéről később hamisnak bizonyultak. A második ülésre már részletes kimutatásokkal érkezett a fiú. Ekkor azonban az apa teljesen elzárkózott mindenfajta megoldástól. Egy külön megbeszélés alkalmával az apa elárulta, hogy a per vagyoni része egyáltalán nem érdekli, kizárólag azért indította meg az eljárást, hogy bosszút álljon egy nagyon régi sérelem miatt, mely azóta (kb. 10 éve) érlelődött benne. Ezt követően a közös megbeszélésen sem rejtette véka alá, hogy célja fia tönkretétele, és ebben az sem gátolja, ha ennek a család többi tagja, így akár az unokák is szenvedő alanyai lesznek, az sem ha az egészsége bánja, sőt halála után is gondoskodni fog arról, hogy a pert valaki továbbvigye helyette. Mondanom sem kell, hogy a mediáció ez esetben nem vezetett eredményre, holott a másik fél együttműködő lett volna nem csak a vagyoni kérdések, hanem a családi viszály megszüntetése tekintetében is.

A családjogi jogvitákban - azok erős érzelmi töltete miatt - a felek a vita elhúzódásával egyre inkább képtelenné válnak meghallani a másikat, elzárkóznak az elől, hogy a másik fél szemszögéből szemléljék a konfliktust. A bíróság előtt nincs lehetőség a felek kapcsolatának, kommunikációjának

University, School of Law, 1997 kiadványból származik

⁴³ Dr. Göncz Kinga - Wagner János: im. 16-17.old.

normalizálására, így a felek közti feszült viszony fennmarad a bíróság döntését követően is. Ez természetesen egyik félnek sem jó, és a legnagyobb problémát abban az esetben jelenti, ha a döntés a gyermek sorsára is kiterjed. Sok esetben annyira elvakíthatja a feleket az ellenségeskedés - akár a bírói döntés meghozatala után is -, hogy nem is veszik észre a gyermekük által emiatt elszenvedett sérüléseket. Gyakori eset például, hogy a gyermek érdekeire hivatkozva az egyik fél megnehezíti a kapcsolattartást az arra jogosult féllel, aki erre válaszul nem fizeti a gyermektartásdíjat.

3. Családjogi ítélkezés és a mediáció

Bevallom, amikor először hallottam a mediáció intézményéről bennem is - ahogy sok kollégámban - kételyek merültek fel annak hatékonyságát illetően. Ismerve azt a gyakorlatot, hogy a családjogi ügyekben a bírák mindent megtesznek egy egyezség megkötése érdekében, úgy gondoltam felesleges a közvetítői eljárás, hiszen a megállapodás megkötésére adott a lehetőség a felek részére a perben is. A peres eljárásban azonban a bizalmatlanabb, csendesebb fél, akit megrémít a per gondolata is, gyakran megy bele kényszerű egyezségbe, annak érdekében, hogy minél előbb szabaduljon ettől a kényelmetlen helyzettől, hogy mások előtt ne kelljen felfednie családi életük intim részleteit, vagy ellenkezőleg, sértettsége miatt ellenzi a másik fél minden felvetését. A perben pedig nincs helye annak, hogy a bíró a gátlások feloldásán munkálkodjon és kiderítse a felek valódi szándékát. A mediáció során a megfelelő mediációs technikák alkalmazásával elérhető, hogy a felek megnyíljanak, az erőviszonyok kiegyenlítődjenek és egy ilyen megbeszélés alapján született megállapodás megnyugvást hozhat mindkét fél számára.

A fentieket igazolja az alábbi példa:

A férj a mediáció során nehezen nyílt meg, csak tömondatokban válaszolt, felesége viszont helyette is kifejtette, hogy helyzetük tarthatatlanná vált, a gyermekeiket eltartani nem tudják, mivel férje nem ad haza pénzt. Egy óra elteltével a feleség arról kezdett beszámolni, hogy a férje egy felvett kölcsön kapcsán belekeveredett egy zsarolási ügybe. Ekkor nyílt meg a férj is. Kiderült, hogy a házassági kapcsolat már az ő számára sem kívánatos. Fél azonban attól, hogy felesége kisémmizi, és hogy a zsarolók házukat elveszik tőlük és így a gyerekek is fedél nélkül maradnak.

A férfi kételyeinek tisztázását követően gyors megoldás született: a feleség megváltotta a férj tulajdoni hányadát, bár ehhez kölcsönt kellett felvennie, de mindketten úgy ítélték meg, hogy az

áldozatvállalás közös érdekük. Az érdekek tisztázásához tehát lehetséges, hogy elkerülhetetlen egy fárasztó és küzdelmes szakasz, melyre a bíróság előtt nincs lehetőség.⁴⁴

Közvetítői tevékenységem során megismertem az eljárás fentebb ismertetett előnyeit és megtapasztaltam, hogy a közvetítői ülések merőben más légköre, az alkalmazott mediációs technikák sok esetben alkalmasak arra, hogy az ellenségeskedés talajáról visszarántsa a feleket a valódi, megoldandó problémához és képesek legyenek egymásra figyelni, meghallani egymást, tudomásul venni a fennálló konfliktust, és a jövőre koncentrálni törekedni annak feloldására.

Egy polgári perben a bírónak nincs lehetősége arra, hogy feltárja, meghallgassa a konfliktus okait, neki a jogvitát kell szem előtt tartania, és az ahhoz szorosan nem kötődő múltbeli történések, sérelmek kifejtésének nem engedhet teret. Sokszor azonban már magának a háttérben húzódó sérelemnek kimondása is elvezethet az indulatok lecsillapodásához és a felek közti párbeszéd helyreállításához.

Az emberek többsége könnyen lemond a döntés jogáról, legtöbbször azt gondolják, az egyszerűbb utat válasszák azzal, ha egy harmadik személyre bízzák ügyük eldöntését. A bíróságtól azt várják, hogy részükre igazságot szolgáltatson. A per folyamán azonban gyakran arra jönnek rá, hogy a jogi eszközök nem alkalmasak valamennyi problémájuk megoldására, igazságuk igazolására a bíróság döntése nem alkalmas. Kiemelten igaz ez az erős érzelmi töltetű családjogi ügyekre. Még egyezségkötés esetén gyakran előfordul, hogy a háttérben lévő konfliktus nem oldódik meg, sőt tovább fokozódik. Eddigi tapasztalataim azt mutatják, hogy a felek szeretik kezükbe venni saját ügyüket. Amikor az első megbeszélésen szembesülnek azzal, hogy itt az ő kezükben van a megoldás kulcsa, nem pedig egy harmadik személy döntésének vannak kiszolgáltatva, a mediátort nem kell meggyőzni, akkor általában aktívabban vesznek részt a folyamatban és valóban megpróbálnak tenni is valamit a konfliktus megoldása érdekében.

Megállapítható tehát, hogy a közvetítői eljárás - a fent ismertetett előnyökön kívül - alapvetően abban különbözik a peres eljárástól, hogy kiterjed a jogon kívüli körülményekre is, célja a megállapodás megkötésén kívül a felek kapcsolatának, kommunikációjának helyreállítása, míg a per

⁴⁴ Dr. Barinkai Zsuzsanna: A válás és gyermekelhelyezés jogi problémái a mediáció szemszögéből, in: Dr. Eörsi Máttyás, dr. Ábrahám Zita: Pereskedni rossz! Mediáció: A szelíd konfliktuskezelés, Minerva Kiadó, Budapest 123.old.

a jog keretei közt mozog, a felek jogaira és kötelezettségeire helyezve a hangsúlyt. A felek közötti viszony normalizálódása pedig családjogi ügyekben talán a legfontosabb kérdés.

IV. A családjogi mediáció egyes típusai és a gyermek érintettsége

A családi mediáción belül megkülönböztethetjük a jogi szabályozás körébe tartozó ügyeket, és a jogi szabályozáson kívül eső ügyeket. Előbbiek körébe tartozik a házasság felbontása, a gyermekelhelyezés, a gyermekelhelyezés megváltoztatása, utóbbiak közé pedig azok az esetek, amelyek a családtagok együttélése során keletkezhetnek, de nem tartoznak jogi útra, pl.: továbbtanulás kérdése, kamaszkori mediáció, generációk közötti világnézeti különbségek.⁴⁵

Ezen kívül elkülöníthetjük még a gyermekvédelmi közvetítői eljárást és az ehhez kapcsolódó kapcsolatügyeleti szolgáltatást, mint a mediáció speciális formáit.

A családjogi ügyek kapcsán külön ki kell emelnünk, hogy nincs lehetőség közvetítői eljárásra a házasság érvényességének, illetőleg létezésének vagy nemlétezésének megállapítása, a házasság érvénytelenítése és a házasság felbontása tárgyában, tekintve, hogy ezen kérdésekben minden esetben a bíróság döntése szükséges a joghatás kiváltásához. Természetesen a bontóperek esetén lehetőség van mediációra a járulékos kérdések tekintetében, akár a per megindítása előtt is, így a felek már egy kidolgozott megállapodással járulhatnak a bíróság elé.

Ezen kívül legtöbbször családjogi ügyekben jelenhet meg erőszakos előzmény, mely szintén kizárja a mediáció lehetőségét. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R (98) 1 számú ajánlásának Családjogi mediáció elvei fejezet III/IX. pontja szerint a közvetítőnek családjogi tárgyú ügyekben kiemelt figyelmet kell fordítania arra, hogy volt-e erőszakos előzmény a felek között, illetve fennáll-e annak lehetősége a későbbiekben, és amennyiben igen, az hogyan befolyásolja a felek tárgyalási pozícióját és ennek mérlegelésével dönt, hogy az adott körülmények között lehet-e helye mediációnak.

⁴⁵ Dr. Varga Szabolcs: Alternatív konfliktusmegoldási lehetőségek a szervezetek gyakorlatában. http://www.nyme.hu/fileadmin/dokumentumok/ktk/Kepzes_doktori/2009/2009_VargaSzabolcs_d.pdf 103-104. o. (2017.04.03)

A családi mediációk valamennyi típusa valamilyen kapcsolati konfliktusra vezethető vissza, a jogi szabályozás körébe eső ügyek pedig a család, a házasság, az élettársi kapcsolat felbomlására. Amennyiben a kapcsolatból gyermek is született, úgy egyáltalán nem mindegy, hogy az elválásra miként kerül sor. A gyermek számára mindkét szülő nagyon fontos, és amennyiben választásra kényszerül, vagy a szülők közt lévő harc eszközévé válik, úgy elvesztheti bizalmát a számára legfontosabb embereken, ami életre szóló lelki sérüléseket okozhat. A gyermek számára a legnagyobb fájdalom, ha érzi, látja a szülei között feszülő konfliktust, éppen ezért egy kapcsolat felbontásakor nagy jelentősége lehet a mediációnak, mely alkalmas lehet a felek közti feszültség feloldására, a kommunikáció normalizálására és ezzel elősegítheti a felek hosszabb távú együttműködését a gyermek érdekében.

Általánosságban megállapítható a nemzetközi tapasztalatok alapján, hogy a mediációs megállapodásokat átlagosan a felek 80%-a betartja, s elégedettségi szintjük is ehhez hasonló. Ez semmiképpen sem lehet közömbös a szülők és gyermekek sorsának, viszonyának későbbi alakulására nézve.⁴⁶

Mielőtt a családjogi mediáció egyes típusaiban vizsgálnánk a gyermek helyzetét, tisztáznunk kell, hogy témánk szempontjából kit is tekintünk gyermekkorúnak, ugyanis mind a köznyelv, az egyes szaknyelvek, valamint az egyes jogágak is különböző fogalmakkal operálnak (pl. kiskorú, fiatalkorú, tanuló, leszármazó, stb.)

A gyermek fogalmát a gyermekek jogairól szóló ENSZ Egyezmény alapján határozhatjuk meg. Eszerint: „gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri.”⁴⁷ Ennek megfelelően a magyar jog is a 18. életévét be nem töltött személyt tekinti gyermeknek, kivéve, ha 16 éves korának betöltését követően házasságot köt, ezzel ugyanis nagykorúvá válik.

⁴⁶ Dr. Gyengéné im. 35. old.

⁴⁷ Az 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett, a Gyermekek Jogairól Szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény 1. cikk (https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99100064.TV) (2017.04.03)

1. Házasság felbontása

A Ptk. Családjogi Könyve elvi jelentőségű szabályként fogalmazza meg, hogy a házasság felbontásánál a közös gyermek érdekét figyelembe kell venni valamint, hogy a szülői felügyelet gyakorlásának, a szülő és a gyermek közötti kapcsolattartásnak és a gyermek tartásának rendezése során a gyermek érdekének kell elsődlegesen érvényesülnie.⁴⁸ Nem csak a bíróság, hanem a mediátor is a gyermek érdekének elsődlegességét szem előtt tartva köteles eljárni, nem születhet tehát olyan megállapodás vagy ítélet egyik eljárásban sem, mely a gyermek érdekével ellentétes.

A fenti elv érvényesülésének biztosítása azt a kötelezettséget rója tehát a gyámhatóságokra, bíróságokra is, hogy az eljárásokban a tényállást helyesen kell feltárni, és ehhez kapcsolódóan meghozni a megfelelő döntést, e hatósági eljárásokban különösen a gyermekek elhelyezésére, illetve a gyermek és szülő kapcsolattartására vonatkozóan. Ezt tehát nagyon fontos kiemelni, hiszen ez azt jelenti, hogy a jogalkotó felismerte: a kapcsolattartáshoz való gyermeki jog védelme nem merülhet ki kidolgozatlan és végrehajthatatlan határozatokban.⁴⁹

A házasság felbontása iránti kereset benyújtásakor sokan reménykednek a közös megegyezésen alapuló válásban, erre vonatkozó igényeiket is kifejezik, azonban a düh, a szomorúság, a kétségbeesés, a tehetetlenség-érzet olyan erős érzelmekhez vezethet, amely akadályozza a békés tárgyalásokat. A gyermek összekötő-kapocs jellege további bizonytalanságot szülhet a további együttműködés fenntarthatósága kérdésében, könnyen válik a gyermek a bosszú eszközévé. Az érzelmi hátterek ismeretében könnyű belátni, hogy borzasztóan nehéz egy megfigyelő-résztevő pozíciót kialakítani a semleges harmadik személynek, de szakmailag ez az egyetlen helyes választás.

A mediátor részéről éppen ezért - főleg családjogi ügyekben - kiemelt fontosságú, hogy megfelelő érzelmi intelligenciával rendelkezzen, azonosítani tudja saját érzéseit a felekkel és a konfliktussal

⁴⁸ Ptk. 4:21. § (5) és (6) bekezdés

⁴⁹ Somfai Balázs: A szülői felügyelet és a gyermekvédelmi gondoskodás, in: A családjog kézikönyve II. kötet HVG-Orac Kft. 2007, 774. old.

kapcsolatban, így elkerüli, hogy személyes érzelmei, hozott gondolati sémái befolyásolják a folyamat irányát, így figyelmét teljes mértékben a felek igényeire tudja összpontosítani.⁵⁰

A bontóperi, illetve válási tárgyalásokra, akár bírósági keretek között, akár azon kívül folynak, egyaránt jellemző, hogy pozicionális alkufolyamatnak tekinthetők. A pozíciók persze még inkább megkövesednek a bírósági bizonyítási eljárás során, ahol általában egyértelműen a győzni akarás, a bosszúállás a fő motiváló erők. Sok válófélben levő házastárs támadóként/áldozatként kezd hozzá a válási tárgyalásokhoz (a mediációhoz is). A partnerek nem csupán azt érzik, hogy a másik felelős azért, hogy becsapta őt, hanem azt is akarja, hogy a másikat felelősségre lehessen vonni ezért. A mediátor célja, hogy ebből a pozícióból a feleket elmozdítsa, ugyanis addig, amíg a másik előtt saját (valódi) álláspontjukat, érdekeiket közvetlenül egymásnak nem fogalmazzák meg, nem kezdhető el az érdekalapú tárgyalás. Törekedni kell tehát az indulatok tárgyiasítására, azaz „hűvösebb”, tárgyilagosabb kommunikációvá átalakításra, nyitott kérdésekkel a pozíciók „felpuhítására”, mely nyitott kérdések a közös felelősség, a gyermek érdekei, a szándékok feltárására irányulnak. Ezzel rá lehet világítani az indulatoktól hamissá vált érzékelés és cselekvések, szándékok és indítékok, felelősség és felelősségre vonás közötti különbségekre. A közvetítő nyugtázza a múltbéli tapasztalatokat, de a figyelmet a jelenre és a jövőre vonatkozó elgondolásokra irányítja. Fontos a mediátor pártatlan maradjon, ennek érdekében aktívan kell figyelnie mindkét félre, s ezzel is elősegíteni a kommunikációt a felek között valamint hagyni kell, hogy a felek szabadon kifejezhessék gondolataikat. Többször össze kell foglalni a már elért eredményeket, ösztönözni a feleket arra, hogy a további problémákra is dolgozzanak ki javaslatokat, amely megfelel mindkettejük érdekeinek. A mediátornak lehetősége van felhívni a figyelmet a gyermek legfőbb érdekeire, a törvényes jogokra, a valószínű bírósági intézkedésekre, a peres eljárás költségeire (anyagi, erkölcsi áldozatvállalásra), a végrehajtási nehézségekre, ha valamelyik fél nem tartja a döntést igazságosnak és elzárkózik az önkéntes teljesítéstől.⁵¹

A Gyermekek jogairól szóló, New Yorki Egyezmény által megfogalmazott alapelv, hogy a szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenképp felett álló érdekét veszik

⁵⁰Bacsó Flóra: A párkapcsolati mediáció lehetőségei (http://midra.uni-miskolc.hu/JaDoX_Portlets/documents/document_15259_section_7772.pdf) (2017.04.03)

⁵¹ Dr. Gyengéné im. 68-71.old.

figyelembe elsősorban.⁵² A hatályos Ptk. Családjogi könyve ennek megfelelően, a korábbi Családjogi törvényben foglaltakhoz képest, határozottabban rögzíti a fenti elvet, miszerint: *A szülői felügyelet gyakorlásának, a szülő és a gyermek közötti kapcsolattartásnak és a gyermek tartásának rendezése során a gyermek érdekének kell elsődlegesen érvényesülnie.*⁵³

A mediáció során alapvető szabály, hogy mediátornak pártatlanul kell képviselnie a felek érdekeit. Amennyiben azonban az ügyben gyermek is érintett (ahogy a fent részletezett ügytípusokban) a közvetítőnek a gyermek mindenek felett álló érdekét kell képviselnie, ezzel akár felülbírálván a felek megállapodását.

Ahogy azt már fentebb is említettem, a házasság felbontásához mindenképpen bírósági határozat szükséges. Egy egyezségen alapuló válás érdekében azonban érdemes lehet a mediáció eszközéhez nyúlni a járulékos kérdések tekintetében. A házassági felbontásának járulékos kérdései lehetnek:

- a szülői felügyelet gyakorlása
- a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás
- gyermek tartása,
- házastársi közös lakás használata,
- házastársi tartás.⁵⁴

A gyermek érintettségére koncentrálna a következőkben az első három járulékos kérdéssel kapcsolatos mediációval foglalkozok részletesebben.

2. A házasság felbontásának járulékos kérdései

A Ptk. meghatározza a **szülői felügyelet** tartalmát, eszerint: *szülői felügyelet a kiskorú gyermek neve meghatározásának, gondozásának, nevelésének, tartózkodási helye meghatározásának,*

⁵² New Yorki Egyezmény 3. cikk

⁵³ Ptk. 4:21. § (6) bekezdés

⁵⁴ Ptk. 4:21. § (3) bekezdés

*vagyon kezelésének, törvényes képviselőjének jogát és kötelességét, a gyámnevezésnek és a gyámságból való kizárásnak a jogát foglalja magában.*⁵⁵

A Ptk. alapvető elvárását támaszt a szülők felé, miszerint *a szülői felügyeletet a szülők a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének érdekében, egymással együttműködve kötelesek gyakorolni.*⁵⁶ A gyermek érdekei elsődlegességének és a szülőkkel szemben támasztott követelményeknek érvényesülniük kell az esetleges vitás kérdések rendezése során is, mind a bíróság, a gyámhatóság és a mediátor előtt is.

A szülői felügyelet körébe tartozó jogokat és kötelezettségeket a különélő szülők is közösen gyakorolják, azonban megállapodhatnak abban, hogy azokat egymás közt megosztják, vagy csak egyikük gyakorolja. Ha azonban a szülői felügyelethez tartozó konkrét kérdésben a szülők nem tudnak megállapodni, az ügyet a gyámhatóság közigazgatási eljárásban bírálja el. A szülői felügyelet általános jellegű rendezése azonban továbbra is a bíróság hatáskörébe tartozik, tehát *a különélő szülők megállapodásának hiányában - kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból - a bíróság dönt arról, hogy a szülői felügyeletet melyik szülő gyakorolja. A bíróság a döntés során azt mérlegeli, hogy a gyermek testi, szellemi és erkölcsi fejlődése miként biztosítható a legkedvezőbbben.*⁵⁷

Ptk. Negyedik, Családjogi Könyve 172. §-ával vezette be a kötelező bírósági közvetítés intézményét: *A bíróság indokolt esetben kötelezheti a szülőket, hogy a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködésük biztosítása érdekében - ideértve a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást - közvetítői eljárást vegyenek igénybe.*

A Ktv. rendelkezései szerint kötelező közvetítői eljárás esetén a bíróság - amennyiben azt indokoltnak tartja - arra kötelezi a feleket, hogy vitájuk megállapodással történő lezárása céljából legalább egy közvetítővel együttműködjenek. Ezen együttműködés keretében a felek kötelesek közvetítőhöz fordulni és az első közvetítői megbeszélésen részt venni.⁵⁸ Ilyen esetben is szabadon dönthetnek a felek a közvetítő személyéről. Igénybe vehetnek bírósági közvetítőt, vagy külső

⁵⁵ Ptk. 4:146. § (2) bekezdés

⁵⁶ Ptk. 4:147. §

⁵⁷ Ptk. 4:167. § (1) és (2) bekezdés

⁵⁸ Ktv. 38/C. § (2) bekezdés

alávetési nyilatkozatot tett, nem bírósági közvetítőt illetve fordulhatnak alávetési nyilatkozatot nem tett, külső, nem bírósági közvetítőhöz.

A kötelező elrendelés tehát a bíróság mérlegelésén alapul, de a mediáció igénybevételére a felek kérelmére is sor kerülhet. A felek kérhetik a közvetítői eljárás során született egyezségük bíróság általi jóváhagyását. A bíróság ebben az esetben is csak akkor hagyhatja jóvá a felek egyezségét, ha az megfelel a gyermek érdekeinek.

A kötelező közvetítői eljárásban a felek kötelezése mindössze arra terjed ki, hogy kérjék közösen a közvetítői eljárás megindítását és vegyenek részt az első közvetítői megbeszélésen. Tekintettel azonban arra, hogy a közvetítői eljárás célja a felek szabad akaratából megkötött és a felek belső meggyőződésének megfelelő megállapodás létrehozatala, a szabad akarat és a belső meggyőződés pedig fogalmilag ellentétes a kötelezéssel, a kötelezés a közvetítésben való részvételre már nem terjed ki. Annak tehát, ha a felek az első közvetítői megbeszélésen részt vesznek, de bármelyikük döntése szerint a közvetítés megindításához szükséges közös nyilatkozatot nem tesznek, nincs a felekre nézve hátrányos eljárási következménye.

A kötelező közvetítés esetén a tárgyalás felfüggesztése két hónapig tart, kivéve, ha bármelyik fél előbb igazolja a közvetítői eljárás befejezését vagy azt, hogy a közvetítői megbeszélésen részt vett. A gyakorlatban felmerült probléma, hogy e két hónap alatt hozhat-e a bíróság ideiglenes intézkedést pl. a szülői felügyelet gyakorlása kérdésében. Helyeselhető az az álláspont, mely szerint ilyen esetben a bíróságnak csak a közvetítői eljárás kezdeményezésére előírt 15 napos határidőt kell bevárnia, ennek leteltét követően nincs elzárva attól, hogy a felfüggesztést elrendelő határozatát a Pp. 155. § (3) bekezdése alapján saját hatáskörben megváltoztassa, a per folytatását rendelje el, és döntsön az ideiglenes intézkedés iránti kérelemről is.⁵⁹

A különélő szülő és a gyermek közötti **kapcsolattartás** kérdésében elsődlegesen szintén a szülők megállapodása az irányadó. Ha azonban e tekintetben vita van közöttük, a gyámhatóság dönt a kapcsolattartásról, illetve a bíróság, ha házasság felbontása vagy szülői felügyelet rendezése iránti per van folyamatban. A gyámhatóság illetve a bíróság a felróható magatartást tanúsító szülő

⁵⁹Körös András: A mediáció lehetőségei Magyarországon az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépése után, in: Mediációs panoráma II. Attraktor Kiadó, Máriabesnyő 2015. 45. old.

kapcsolattartási jogát a gyermek érdekében korlátozhatja vagy meg is vonhatja vagy e jog gyakorlásának szünetelését rendelheti el.

Gyakori eset az is, hogy a házastársak kapcsolatukat életvitelszerűen felbontják, de a közöttük fennálló jogi kapcsolat, tehát a házasság fennmarad. A közös gyermek elhelyezéséről, tartásáról, a kapcsolattartásról azonban ebben az esetben is dönteni kell. A kapcsolattartásról a gyámhivatal illetve a bíróság a gyermek korának, egészségi állapotának, életkörülményeinek, a felek személyes körülményeinek és az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményének figyelembe vételével rendelkezik. A gyámhivatal és a bíróság - kérelemre - akkor jogosíthatja fel a gyermek szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőjét a kapcsolattartásra, ha a gyermek érzelmi fejlődését a szülőtől való teljes elszakadása veszélyeztetné.⁶⁰

Álláspontom szerint a különélő szülővel való kapcsolattartás kérdésében való megállapodásra is jó lehetőséget nyújt a mediáció, akár a bírósági eljárással összefüggésben a házasság felbontása vagy szülői felügyelet rendezése iránti per kiegészítéseként, akár peren kívül, külső mediátor igénybevételével kerül rá sor. A közvetítői eljárás során megkötött megállapodásban a felek a saját és a gyermek igényeinek megfelelően, rugalmasan rendezhetik a kapcsolattartás kérdését, és minden olyan - nem csak jogi - kérdésben megegyezhetnek, melyet fontosnak tartanak a gyermek érdekét szolgáló, jövőbeni kapcsolattartás érdekében. Így például rögzíthetik a szülők azt is, hogy a gyermek érzelmi fejlődése érdekében tisztelettel lesznek egymás felé, hogy különélésük alatt hogyan tudnak érzelmi biztonságot nyújtani gyermekük számára stb. Természetesen ha bírósági eljárás van folyamatban, a házasság felbontásához mindenképpen szükséges a feleknek a törvény által előírt járulékos kérdésekben való megállapodása, a bíróság az egyezséget csak ezen kérdések tekintetében vizsgálja és hagyja jóvá. Amennyiben tehát a kapcsolattartás kérdésben született megállapodásukat a felek perbeli egyezség formájában jóvá kívánják hagyni, mindenképpen rögzíteniük kell a folyamatos és időszakos kapcsolattartás gyakoriságát, időtartamát, a gyermek átadása és visszaadása helyét, idejét, módját, a kapcsolattartás elmaradására vonatkozó értesítési kötelezettséget, és az elmaradt kapcsolattartás pótlásának módját, vagy azt, hogy ezen kérdések tekintetében a felek között vita nincs, a kapcsolattartás zökkenőmentesen zajlik, így annak szabályozását nem kéri a bíróságtól.

⁶⁰ Dr. Varga im. 7-8.o.

Ha a házasság felbontását a felek közös megegyezésük alapján kérik a bíróságtól meg kell állapodniuk a **gyermek tartása** vonatkozásában is. Ha azonban ilyen pert nem indítanak, peren kívül is megállapodhatnak, akár mediációs eljárás keretében. A közvetítői eljárás során született megállapodás nem végrehajtható, így amennyiben a kötelezett nem fizeti a gyermektartásdíjat, úgy a végrehatás kezdeményezéséhez előbb bírói útra kell terelni az ügyet.

A Ptk. pontosan előírja a bíróság számára, hogy a gyermektartásdíj meghatározása során milyen körülményeket kell figyelembe venni: Így a gyermek indokolt szükségleteit; mindkét szülő jövedelmi viszonyait és vagyoni helyzetét; a szülők háztartásában eltartott más - saját, mostoha vagy nevelt - gyermeket és azokat a gyermekeket, akikkel szemben a szülőket tartási kötelezettség terheli, a gyermek saját jövedelmét; és a gyermeknek és rá tekintettel az őt nevelő szülőnek juttatott gyermekvédelmi, családtámogatási, társadalombiztosítási és szociális ellátásokat.⁶¹

Tekintve, hogy a gyermek érdekeit a mediátor képviseli a közvetítői eljárásban, így a gyermektartásdíjra vonatkozó megállapodás megkötése során neki is figyelemmel kell lennie a gyermek szükségleteire. Bizonyításra azonban nem kötelezheti a feleket, így a feleknek lehetőségük van arra, hogy jövedelmi, vagyoni viszonyaik igazolása nélkül állapodjanak meg. A bíróság azonban a közvetítői eljárás során született megállapodást is csak abban az esetben hagyhatja jóvá, ha az a gyermek érdekét szolgálja. A bíróság részéről - egyezség hiányában - bonyolult feladat a tartásdíj összegének meghatározása, a Ptk.-ban előírt kitételek megállapításához széleskörű bizonyítás lefolytatására van szükség, mely hosszabb időt vehet igénybe. A felek nem veszíthetnek azzal, ha igénybe veszik a közvetítői eljárást, így álláspontom szerint a gyermektartás kérdésében is érdemes lehet megpróbálkozni a mediációval az egyezség létrehozása érdekében.

Valamennyi járulékos kérdés tekintetében elmondható, hogy a mediáció egy rugalmas megoldást kínál a felek számára, ezen kérdések részletes megvitatása során a felek közötti kommunikáció, kapcsolat javul és a gyermek szempontjából oly fontos együttműködés is kialakulhat a szülők között és megállapodásuk az általuk lényegesnek tartott, nem jogi kérdésekre is kiterjedhet. Fontos azonban, hogy gyermek érintettsége esetén a közvetítőnek mindig szem előtt kell tartania a

⁶¹ Ptk. 4:218. § (2) bekezdés

gyermek mindenk felett álló érdekét, és nem asszisztálhat egy ezzel ellentétes megállapodás megkötéséhez.

3. Gyermekvédelmi közvetítői eljárás és a kapcsolatügyeleti mediáció

A családi közvetítői eljárás speciális területének tekintendő még a gyermekvédelmi közvetítői eljárás és a kapcsolatügyeleti mediáció, melyek magyar specialitásnak tekinthetők.

Önmagában az a gyakorlat, hogy a veszélyeztetett helyzetben levő gyermekek ügyében alkalmazzák több európai országban is a mediációt, nem keverhető össze a nálunk létező komplex jogszabályi háttérrel. A gyermekek védelme természetesen más országokban is a társadalom számára kiemelt jelentőségű terület, nálunk azonban, Európában egyedülállóan, jogszabályi garancia alapján társul a gyermekvédelemhez a közvetítői eljárás. E lehetőséget alapvetően hazánkban az 1977-ben megalkotott gyermekvédelmi törvény teremtette meg, amely közel egy évszázad után (újra) egységes szemléletű, minden területre kiterjedő, a gyermekvédelem addigi gyakorlatához képest teljes körű reformot jelentő szabályozás.⁶²

A gyermekek jogairól szóló *New Yorki Egyezmény* által fogalmazódott meg új alapelv a gyermekvédelem területén is: a speciális hatósági beavatkozásra épülő gyermekvédelmi rendszert minden esetben előzze meg az önkéntes ellátásokra épülő gyermekjóléti rendszer.⁶³

A jogalkotó felismerte, hogy a kapcsolattartás rendezése érdekében szükséges és érdemes egy olyan módszert biztosítani a felek számára, amely alkalmazásával a közvetítő nem mint hatóság dönt a családi élet egyik legkényesebb, legérzékenyebb kérdésében, hanem a feleknek nyújt segítséget abban, hogy érdekeik, érzelmeik mentén kidolgozzák a családot, de elsősorban a gyermek érdeke szempontjából a legjobb egyezséget.⁶⁴ Így a Gyvt. ekként rendelkezik: *A gyermekek védelme a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítésére, veszélyeztetettségének megelőzésére és megszüntetésére, valamint a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodásból kikerülő gyermek helyettesítő védelmének biztosítására irányuló tevékenység.*⁶⁵

⁶²Rózsás Eszter: A gyermekvédelem rendszere, Jura 2004/2. 148.old.

⁶³Dr. Barzó Tímea: A magyar családjog múltja, jelene és jövője 2. rész: A gyermekvédelem fejlődésének rövid történeti bemutatása és az európai családjog jövője, Családi Jog IV. évfolyam 2. szám, 2006. június, 7. old.

⁶⁴Somfai Balázs: A szülői felügyelet és a gyermekvédelmi gondoskodás in: A családjog kézikönyve II. kötet 2007, 772. old.

⁶⁵Gyvt. 14. § (1) bekezdés

A Gyermekvédelmi törvény biztosítja - többek között - a gyermek mindenk felett álló érdekének, a kapcsolattartás jogának, a szabad véleménynyilvánításhoz való jognak az érvényesülését.

A Ptk. 4:177. § rendelkezik, arról, hogy a gyermekétől különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás elősegítésére a gyámhatóság kérelemre vagy hivatalból közvetítői eljárás igénybevételét rendelheti el. Közvetítői eljárás gyámhatóság általi elrendelésére vonatkozó részletes szabályokat a *Gyer. 30/A. §-30/D. §-ai* és *33. §-a* tartalmazzák:

A gyámhatóság, kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból, a szülői felügyeletet gyakorló szülő és a gyermekétől különélő szülő közötti megfelelő együttműködés kialakítása, a különélő szülő jogainak biztosítása - ideértve a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást - érdekében a szülők számára közvetítői eljárás igénybevételét rendelheti el.

A gyámhatósági eljárásban alkalmazott közvetítői eljárás indulhat a felek együttes kérelmére, vagy a gyámhivatal kezdeményezésére a felek beleegyezésével. E közvetítői eljárás két fajtája: a gyermekvédelmi közvetítői eljárás és a támogatott közvetítői eljárás. A gyámhatóság a gyermek érdekében hivatalból elrendelhet kötelező közvetítői eljárást. A gyámhivatal kötelező közvetítői eljárás igénybevételét kizárólag a szülők számára rendelheti el. A felek szabadon döntenek és döntésüknek megfelelően a gyámhivatal előtt nyilatkoznak arról, hogy gyermekvédelmi közvetítői eljárás vagy támogatott közvetítői eljárás lefolytatását kérik, valamint gyermekvédelmi közvetítői eljárás vagy kötelező gyermekvédelmi közvetítői eljárás igénybevétele esetén, hogy melyik névjegyzékből, melyik közvetítőt választják. Ha a felek a *kérelemre vagy hivatalból indított eljárás esetén* nem nyilatkoznak, a gyámhivatal kötelező támogatott közvetítői eljárás igénybevételét rendeli el és kiválasztja a közvetítőt.

A gyermekvédelmi közvetítői eljárás a felek választása alapján az Országos Gyermekvédelmi Szakértői Névjegyzékbe vagy a közvetítői névjegyzékbe felvett közvetítő nyújt közvetítői szolgáltatást a felek számára. A támogatott közvetítői eljárásban a felek lakóhelye szerinti területi gyermekvédelmi szakszolgálat közvetítője jár el.

A közvetítői eljárás helyszíne gyermekvédelmi közvetítői eljárás esetén a közvetítő által, a felek igényei alapján meghatározott helyszín, támogatott közvetítői eljárás esetén a területi gyermekvédelmi szakszolgálat, a gyámhivatal vagy a család- és gyermekjóléti szolgálat, család- és gyermekjóléti központ székhelye.

Ha a szülők vagy a kapcsolattartásra jogosult más személyek nem tudnak egyezsége jutni, vagy a kapcsolattartás végrehajtása során keletkezik vita a felek között, a gyámhivatal tájékoztatja a feleket a közvetítői eljárás igénybevételének a lehetőségéről. Ezen kívül a gyermek érdekében hivatalból, kötelező gyermekvédelmi közvetítői eljárás vagy kötelező támogatott közvetítői eljárás igénybevételét rendelheti el a szülői felügyeletet gyakorló szülő és a gyermekétől különélő szülő közötti megfelelő együttműködés kialakítása, a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás elősegítése érdekében a szülők számára, vagy a korlátozottan cselekvőképes gyermeknek a különélő szülőjével való kapcsolattartásának elősegítése érdekében a szülők számára, indokolt esetben a korlátozottan cselekvőképes gyermek bevonásával.

A kiválasztott közvetítőt a gyámhivatal kéri fel a közvetítői tevékenység ellátására. A közvetítő a felkérés elfogadásáról vagy annak elutasításáról a gyámhivatal és a felek felé nyilatkozik. A közvetítő a felkérés elfogadásáról szóló nyilatkozatában a felkérés elfogadásától számított tizenöt napon belül a feleket meghívja az első közvetítői megbeszélésre. Támogatott közvetítői eljárás esetén a közvetítői megbeszélések száma az első találkozón kívül két hónapon belül csak különösen indokolt esetben haladhatja meg a három alkalmat.

A közvetítő írásban jelzi a gyámhivatal részére - a közvetítői megbeszélés elmaradásától számított nyolc napon belül -, ha a közvetítői eljárás nem indult meg, mert az első közvetítői megbeszélésen egyik fél sem vagy az egyik fél nem vett részt, továbbá nem mentette ki magát és nem kért újabb időpontot. Haladéktalanul jelzi, ha megítélése szerint a gyermek érdekében sürgős intézkedés megtétele indokolt, különösen, ha bármelyik szülővel szemben felmerül a gyermek bántalmazásának vagy súlyos elhanyagolásának gyanúja. A közvetítői eljárás megindításától számított két hónapon belül értesíti a gyámhivatalt arról, hogy sikerült-e megállapodást, részmegállapodást kötni vagy a közvetítői eljárás megállapodás, részmegállapodás nélkül zárult, vagy hogy a közvetítői eljárás már megindult, de még nem fejeződött be, és további legfeljebb két hónap szükséges a megállapodás, részmegállapodás létrehozásához.

Ha a felek között megállapodás vagy részmegállapodás jön létre, azt a közvetítő írásba foglalja. A közvetítő a gyámhatósági eljárás tárgya alá tartozó megállapodást, részmegállapodást - a feleknek a gyámhatósági eljárásban a döntés meghozatalára irányuló kérelmével együtt - nyolc napon belül megküldi a gyámhatóságnak, aki a felek kérelmére a megállapodást, részmegállapodást, mint a felek közötti egyezséget, részegyezséget jóváhagyja. Részmegállapodás esetén a fennmaradt

kérdésekről a gyámhivatal döntést hoz.

A gyámhatóság tehát a közvetítői eljárást bármely esetben elrendelheti, ha azt a szülői felügyeletet gyakorló szülő és a gyermekétől különélő szülő közötti megfelelő együttműködés kialakítása, a különélő szülő jogainak biztosítása érdekében szükségesnek tartja.

A gyámügyi végrehajtási eljárásban gyermekvédelmi közvetítő közreműködése vehető igénybe, ha a kapcsolattartás gyakorlása konfliktusokkal jár, folyamatosan akadályokba ütközik, illetve ha a felek közt kommunikációs zavarok vannak. Abban az esetben is van lehetőség mediációra, ha a 14 év feletti gyermek befolyásmentes, önálló akaratnyilvánítása miatt hiúsul meg a kapcsolattartás.⁶⁶

A kapcsolattartás ezen szakaszában a felek már látják a kapcsolattartás során felmerülő nehézségeket, vitás kérdéseket, a szabályozás esetleges hibáit, hiányosságait, így ez remek lehetőséget nyújthat korábbi megállapodásuk korrigálására. A mediáció során - a már kialakult kapcsolattartási gyakorlat tükrében - felszínre kerülhetnek olyan kérdések, amelyekről korábban nem esett szó, és a felek helyzetében bekövetkezett változások miatt is szükség lehet az újabb megbeszélésre. Ezeken kívül itt is megemlíteném, hogy a közvetítői eljárás elősegítheti a felek kommunikációjának normalizálását és ezáltal a békésebb együttműködést a gyermek érdekében.

A szülő és gyermek közti megfelelő kapcsolattartás kialakítására hatékony eszközül szolgálhat a mediáció speciális formája, a **kapcsolatügyeleti mediáció**. A kapcsolatügyeletek célja a gyermek és a kapcsolattartásra jogosultak számára a találkozásra, együttlétre alkalmas semleges hely, gyermekvédelmi közvetítői eljárás biztosítása, valamint önálló szakmai módszertani programmal rendelkező kapcsolatügyeleti szolgáltatás nyújtása.⁶⁷

A kapcsolatügyelet 1990 óta működik Magyarországon, célja a kapcsolattartás biztosítása abban az esetben, amikor a gyermek valamelyik szülőjével való kapcsolattartása a másik szülő viselkedése miatt akadályozott. A kapcsolatügyeleti közvetítésre is érvényesek a mediáció általános szabályai,

⁶⁶ Dr. Katonáné dr. Pehr Erika: Mediáció helye a gyermekvédelemben, Mediációs Konferencia, Partners Hungary Alapítvány, Budapest, 2015. október 27. (<http://www.mediacioscentrum.hu/wp-content/uploads/Partners-okt-27.-Medi%C3%A1ci%C3%B3-helye-a-gyermekv%C3%A9delemben-olvas%C3%A1sra.pdf>) (2017.04.03)

⁶⁷ Somfai Balázs: Közvetítés a gyermek érdekében. Családi jog 2009/1. 15-17. o.

néhány ponton azonban eltér attól. A kapcsolatügyelet gyermekvédelmi célú szolgáltatás, a mediátor felelősséggel tartozik azért, hogy a segítségével megkötött megállapodás gyermekvédelmi szempontból helyes. Továbbá nem elégszik meg a megállapodás létrejöttével, ami a többi mediáció végcélja, hanem segít a megállapodásban foglaltak maradéktalan megvalósításában is (találkozások megszervezése, felügyelete, kapcsolattartás fokozatos bevezetése, feljegyzések készítése). Különlegessége még, hogy a kapcsolatügyelet folyamatos kapcsolatot tart a gyámhivatallal és a bírósággal is, ellentétben más mediáció-fajtákkal, ahol a közvetítés éppen minden más hatóság elkerülését célozza. A bíróságok elsősorban a szülői felügyelettel kapcsolatos perekben, a döntés előtti szakaszban kérik a kapcsolatügyelet segítségét, problémás kapcsolattartások esetében. Ezen kívül a bíróság határozhat úgy is, hogy a kapcsolattartás csak a kapcsolatügyelet által biztosított fokozatokon keresztül valósítható meg.

A gyámhivatal - akár a kapcsolatügyelet megkeresésére - kötelezheti a feleket a megjelenésre, mely a mediáció önkéntességének elvével ellentétes hatású, itt azonban a gyermek érdeke megalapozza az enyhe kényszerítési elem létjogosultságát. A közös mediációs megbeszélést minden esetben megelőzi egy egyéni beszélgetés, és a mediáció csak akkor folytatódik, ha a felek írásban vállalják a feltételeket, többek között, hogy felfüggesztik a témában indított bírósági ügyüket, nem élnek beadványokkal a gyámhatósághoz és más hatósághoz sem, amíg a kapcsolatügyeleti mediáció folyik.

A kapcsolatügyelet által részletesen kidolgozott rendszerben lehetőség van arra is, hogy a gyermek-szülő kapcsolat teljes megszakadása, vagy bizalomvesztés esetén a kapcsolattartás ideális módja fokozatosan kerüljön bevezetésre. Ebben a rendszerben 11 lépcsőfokon kísérik át a feleket a teljes bizalmatlanságtól az önálló kapcsolattartás felé, előbb az ellenőrzött, majd a segített, végül a segítség nélküli kapcsolattartás megvalósítása céljával. A kapcsolatügyeletek segítségével a tipikus eseteken kívül megvalósulhat a kapcsolattartás pl. a nagyszülőkkel, pszichiátriai kezelés alatt álló, vitatható életvitelű szülőkkel is. Alkalmazható ezen kívül a kapcsolatügyeleti mediáció a család széthullásának megelőzése érdekében is, egyfajta preventív családi mediációként, mely lehetőség reméljük egyre nagyobb népszerűséget szerez a mediáció köztudatban való elterjedésével.⁶⁸

Álláspontom szerint a kapcsolatügyeleti mediáció hatékony eszközül szolgálhat arra, hogy a gyermek

⁶⁸ Dr. Kardos Ferenc- Dr. Ábrahám Zita: Különélő szülő kapcsolattartása gyermekével - mediáció a legkisebbek védelmében, in: Dr. Eörsi Mátyás - Dr. Ábrahám Zita: Pereskedni rossz! Mediáció: A szelíd konfliktuskezelés, id. kiad. 131-149. old

a szülőtől való fizikai távolság ellenére ne távolodjon el tőle lelkileg, és így érzelmi fejlődése kiegyensúlyozott maradjon.

V. A gyermekek jogai

A közvetítői eljárás szempontjából a gyermek két alapvető joga (szabadsága) érvényesülésének kiemelkedő jelentősége van:

A véleménynyilvánítás szabadsága a minden embert megillető polgári és politikai jogok közzé tartozik, amelyet az állam biztosítani köteles. A kapcsolattartás joga - a legfontosabb és legsérülékenyebb családi joga a gyermeknek - úgynevezett második generációs gyermekjog, amelyet nem elég biztosítani, az államnak aktív védelmi és beavatkozási kötelezettsége áll fenn érvényesítése érdekében.⁶⁹

A Magyarországon 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett, a Gyermekek Jogairól Szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény Preambuluma rögzíti: „... gyermek személyiségének harmonikus kibontakozásához szükséges, hogy családi környezetben, boldog, szeretetteljes és megérett légkörben nőjön fel...”⁷⁰

A gyermekek a felnőttekével azonos jogképességgel bírnak, a felnőttekkel azonos alanyai az emberi jogoknak, de jogukat nem gyakorolhatják azonos módon. A gyermek életkori sajátossága, belátási képessége eltér a felnőtt korúakétól, nem minden esetben rendelkezik alapjogi cselekvőképességgel polgári-politikai jogai tekintetében (pl. választójog, egyesülési szabadság gyakorlása).

1. A kapcsolattartás joga

A kapcsolattartás joga - a legfontosabb és legsérülékenyebb családi joga a gyermeknek - úgynevezett második generációs gyermekjog, amelyet nem elég biztosítani, az államnak aktív

⁶⁹ Béky Ágnes Enikő: A gyermekek szerepe a családi jogi mediációban, különös figyelemmel az ítélőképesség kérdésére (<http://jesz.ajk.elte.hu/beky53.pdf>) (2017.04.03)

⁷⁰ Az 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett, a Gyermekek Jogairól Szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény Preambuluma (https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99100064.TV) (2017.04.03)

védelmi és beavatkozási kötelezettsége áll fenn érvényesítése érdekében.

A New Yorki Egyezményen túlmenően az *Európai Unió Alkotmánya* is az alapvető gyermeki jogok között említi, hogy minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy rendszeres, személyes, közvetlen kapcsolatot tartson fenn mindkét szülőjével, kivéve, ha ez érdekeivel ellenkezik (*EU Alkotmány II-24.cikk*). A szülői jogok (és kötelezettségek) egy részének célja annak elősegítése, hogy a szülő együttműködjön a gyermekét gondozó személlyel, és a lehető legnagyobb mértékben bekapcsolódjék a gyermek sorsának további alakításába. A gyermekvédelmi törvény nem állapít meg olyan szankciókat, amelyek a szülők kifogásolható magatartásának megváltoztatására irányulnak, de lehetővé teszi a szülőt megillető kapcsolattartási jog korlátozását vagy megvonását, ha e szülő e jog gyakorlásával a gyermekét veszélyezteti.⁷¹

A Ptk. a kapcsolattartási jogot egyrészt a gyermek jogaként, másrészt a szülő jogaként és kötelezettségeként határozza meg. A *Gyvt. 7. § (4) bekezdése* értelmében a kapcsolattartáshoz a gyermeknek a szülő felügyeleti joga megszűnése esetén is joga van, ha törvény másként nem rendelkezik.

A gyermek kapcsolattartási joga maradéktalan érvényesülését szolgálják a fent (IV. fejezetben) részletezett szabályok és speciális eljárások, így a Ptk., a Gyer., a Gyvt. kapcsolattartásra vonatkozó szabályai, a kötelező mediáció, a kapcsolatügyeleti mediáció stb.

A gyermek kapcsolattartási joga az egyik legfontosabb gyermeki jog, így annak korlátozására vagy megvonására csak a legvégső esetben kerülhet sor. A gyámhivatal, illetve bíróság a felróható magatartást tanúsító szülő kapcsolattartási jogát a gyermek érdekében korlátozhatja vagy megvonhatja, illetőleg e jog gyakorlásának szünetelését rendelheti el, ha a jogosított a jogával a gyermek, vagy a gyermeket nevelő személy sérelmére visszaél.⁷²

A kapcsolattartási jog megvonására kizárólag a szülő olyan súlyosan felróható magatartása miatt kerülhet sor, amelyek miatt a gyermek érdekét még a korlátozott kapcsolattartás is sértené. Kivételesen indokolt esetben azonban azt a szülőt is fel lehet jogosítani a gyermekkel való

⁷¹ Rózsás Eszter: A gyermeki jogok rendszere, Jura 2005/2. szám, 174 -176. old.

⁷² BH 1996/644.

kapcsolattartásra, akinek a szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette, vagy akinek szülői felügyeleti joga azért szűnt meg, mert gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához hozzájárult, de a gyermek örökbefogadására nem került sor. Erre azonban csak akkor kerülhet sor, ha a szülőtől való teljes elszakadás a gyermek érzelmi fejlődését veszélyeztetné.

2. A véleménynyilvánítás szabadsága és a gyermek részvétele a mediációban

A véleménynyilvánítás szabadsága (*free speech*) a polgári és politikai jogok közé tartozó emberi jog, a magyar Alaptörvény az alapvető jogok és kötelességek között sorolja fel a IX. cikk (1) bekezdésben. A véleménynyilvánítás szabadsága azt jelenti, hogy mindenkinek joga van a szabad véleményalkotásra, e jog magában foglalja továbbá az információk, eszmék megismerésének és terjesztésének szabadságát, országhatárookra tekintet nélkül és anélkül, hogy ebbe bármilyen hatóság beleavatkozhatna.

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye a gyermek véleménynyilvánítási szabadságának fogalmi körébe már nem az információk megismerésének és terjesztésének szabadságát állítja, hanem a tájékoztatás kérésének és megismerésének szabadságát. A Gyermekvédelmi törvényünk még konkrétabban fogalmaz: *„a gyermeknek joga van a szabad véleménynyilvánításhoz, és ahhoz, hogy tájékoztatást kapjon jogairól, jogai érvényesítésének lehetőségeiről, továbbá ahhoz, hogy a személyét és vagyonát érintő minden kérdésben közvetlenül vagy más módon meghallgassák, és véleményét korára, egészségi állapotára és fejlettségi szintjére tekintettel figyelembe vegyék”*.⁷³

A Ptk. Családjogi könyve szerint *„a szülőknek tájékoztatniuk kell gyermeküket az őt érintő döntésekről, biztosítaniuk kell, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermekük a döntések előkészítése során véleményt nyilváníthasson, törvényben meghatározott esetben szüleivel közösen dönthessen. A szülőknek a gyermek véleményét - korára, érettségére tekintettel - megfelelő súllyal figyelembe kell venniük.”*⁷⁴ Az ítélőképessége birtokában lévő gyermek jogainak védelmében, érdemben történő fellépéséhez tehát alapvető jogok együttes érvényesülése szükségeltetik:

- a véleménynyilvánítás szabadsága, melynek gyakorlásához
- a jogok, a lehetőségek, a kötelezettségek és a körülmények, azaz az információk
- ismerete szükséges, amit a tájékoztatáshoz való jog biztosít,

⁷³ Gyvt. 8.§ (1) bekezdés

⁷⁴ Ptk. 4:148. §

- a vélemény kifejtéséhez szükséges meghallgatás kötelezettsége illetve lehetősége,
- a gyermek panasztételi, hatósági eljárás kezdeményezéséhez való joga.⁷⁵

A Gyer. előírja, hogy a közvetítő annak érdekében, hogy a gyermek az őt érintő döntések előkészítése során véleményt nyilváníthasson a korlátozottan cselekvőképes gyermeket kérelmére, az ítélőképessége birtokában lévő cselekvőképtelen gyermeket a felek kérelmére vagy a gyámhivatal javaslatára bevonhatja a közvetítői eljárásba, feltéve, hogy ez a gyermek számára nem jelent túl nagy megterhelést, valamint érzelmi fejlődését a felek által elmondottak, illetve a felek magatartása várhatóan nem veszélyezteti.⁷⁶ A Gyer. szabályozása kizárólag a gyermekvédelmi közvetítői eljárásra vonatkozik.

A közvetítői tevékenységről szóló törvény azonban nem tartalmaz rendelkezést a gyermeknek az eljárásban érvényesülő jogaival és részvételével kapcsolatosan. Annyit rögzít csak, hogy *”a közvetítői eljárásban a közvetítő a feleket részletesen meghallgatja, biztosítva, hogy a felek egyenlő elbánásban részesüljenek. Ennek során a felek kifejthetik érdekeik alapján kialakított álláspontjukat és a rendelkezésükre álló iratokat is bemutatathatják. Az első közvetítői megbeszélést követő egyes megbeszéléseken a feleknek - ha másként nem állapodnak meg - személyesen is jelen kell lenniük.”*⁷⁷

A családjogi közvetítések esetében azonban a gyermeket nem tekinthetjük félnek, így részvétele az eljárásban nem kötelező. A közvetítő számára nincs előírva az sem, hogy hány éves kor felett hallgatható meg személyesen a gyermek a mediációs eljárás során. A fent ismertetett elvek alapján azonban az mindenképpen leszögezhető, hogy amennyiben a gyermek nem vesz részt az eljárásban, úgy az érdekeit fokozott figyelemmel a mediátornak kell képviselnie, amennyiben azt a szülők figyelmen kívül hagyják, vagy saját érdekeiket a gyermek érdeke elé helyezik.

A gyermek a fentiek ellenére részt vehet a közvetítői eljárásban. Erre legtöbbször a szülők kérésére kerül sor. Álláspontom szerint bizonyos esetekben a gyermek bevonása, véleményének

⁷⁵ Somfai Balázs: Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga (<http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/somfai-balazs/somfai-balazs-vedes-tezisek.pdf>) (2017.04.03)

⁷⁶ Gyer. 30/B. § (6) bekezdés

⁷⁷ Ktv. 32. § (1) és (2) bekezdés

meghallgatása célszerű lehet a közvetítői eljárásba, azonban ez mindig gondos mérlegelést, előkészítést és felkészülést igényel, és csak abban az esetben kerülhet rá sor, ha az nem jelent túl nagy megterhelést a gyermek számára és érzelmi fejlődését nem veszélyezteti. Itt jegyezném meg, hogy Zala megyében a bírósági közvetítések alkalmával a közös gyermek meghallgatása nem jellemző, részéről erre még nem került sor és az általam megkérdezett közvetítők előtti eljárásokban sem. Amennyiben azonban mégis gyermek meghallgatására kerül sor, úgy a közvetítőnek kiemelt figyelmet kell fordítania arra, hogy a gyermek jelenlétében a felek közti párbeszéd megfelelő hangnemben folyjon, és a meghallgatás nyelvezetéhez mérten történjen.

A mediációs eljárásban is iránymutatásul szolgálhat a Ptk. szabályozása a gyermek bírósági eljárásban való részvételével kapcsolatosan. A Ptk. szó szerint átvette a Csjt. szabályozását, eszerint a bírónak kötelezettsége, hogy indokolt esetben, vagy ha azt a gyermek maga kéri, közvetlenül vagy szakértő útján meg kell hallgatni a gyermeket⁷⁸, függetlenül tehát a gyermek korától. Amennyiben a gyermek érettségénél fogva már alkalmas a véleménynyilvánításra, úgy véleményét figyelembe kell venni. A 14. életévét betöltött gyermek esetében pedig az elhelyezésére vonatkozó döntés csak egyetértésével hozható.⁷⁹

Gondos mérlegelést és előkészítést igényel a bíró részéről a gyermek meghallgatása a perben. A gyermek vallomását a bíróság bizonyítékként értékeli, a gyermek véleménye kiemelkedő jelentőségű lehet a döntés meghozatala során. A közvetítői eljárásban ezzel szemben bizonyításnak nincs helye, a mediátor nem hoz döntést, így a gyermek meghallgatásával a felek legfeljebb egymásnak „bizonyíthatnak”. Ennek ellenére mégis fontos lehet a gyermek véleménye a mediátor számára is, hiszen az eljárásban ő köteles a gyermek érdekét képviselni. Emiatt a közvetítőnek is ugyanolyan gondossággal kell eljárnia gyermek meghallgatása során, mint egy bírónak, különös tekintettel arra is, hogy a mediáció oldottabb légköre ellenére - álláspontom szerint - a meghallgatás jelentős lelki teherrel járhat, és gyermek számára traumát okozhat. Sőt a közvetítői eljárás - kevésbé kötött jellegére tekintettel - több lehetőséget nyújt a mediátor számára a gyermek valódi érzéseinek megértésére, a stressz feloldására. Ilyen esetben kiemelkedő jelentőséggel bír a mediátor szakmai, pszichológiai felkészültsége mellett személyisége is, valamint az eljárás nyugodt légköre. Ez utóbbi biztosítása érdekében lehetőséget kell biztosítani a gyermek

⁷⁸ Ptk. 4:171. § (4) bekezdés

⁷⁹ Ptk. 4:171. § (4) bekezdés

külön - szülők távollétében történő - meghallgatására, amennyiben a felek közti kommunikáció a gyermek jelenlétében is csak nagy nehézségek árán tartható mederben. A gyermek elhelyezésével kapcsolatos mediáció során fontos, hogy mind a mediátor, mind pedig a szülők megerősítsék a gyermekben, hogy az eljárásnak nem tárgya, hanem alanya, fontos a véleménye és hogy a szülői felügyelet rendezése nem jár az egyik szülő elvesztésével.

VI. Befejezés

A dolgozatomban kifejtettek és saját tapasztalataim is azt mutatják, hogy a közvetítői eljárás igénybe vétele családjogi ügyekben mindenképpen a gyermek érdekét szolgálja, még akkor is, ha nem születik megállapodás a felek között. A felek saját maguk rendezik jogvitájukat, költségtakarékosabban, és nem utolsó sorban időtakarékosabban, mint egy elhúzódó peres eljárás keretében és mindeközben észrevétlenül fejlődik együttműködési készségük is. A szülők közötti megfelelő viszony pedig kiemelkedően fontos a gyermek lelki egyensúlya szempontjából.

Magunk is tapasztalhatjuk, hogy egy hétköznapi probléma, konfliktus saját erőből történő megoldása során úgy érezhetjük erősebbek lettünk, önbizalmunk nő, és a kapcsolat erősödik. Be kell tehát iktatnunk a konfliktus felmerülése és a bírósághoz fordulás közé egy további lépcsőfokot, mely lehetőséget teremt a konfliktus felismerésére, a problémák megfogalmazására, a másik fél meghallgatására, és a kommunikáció kialakítására, normalizálására. Erre a lépcsőfokra felléphetnek a felek maguk is, vagy ha ehhez már segítségre van szükség, úgy igénybe vehetik például a mediátor segítségét. A mediáció megbarátkoztat a konfliktus lehetőségével, felkészít annak kezelésére, a másokra való odafigyelésre, álláspontjának mérlegelésére. Szükség van tehát a mediáció gondolatának, ötletének széleskörű elterjesztésére, és arra, hogy a felek számára egy könnyen elérhető eljárás legyen, amelyhez bizalommal fordulnak.

Azonban a „mediáció”, a „bírósági közvetítés” még napjainkban is sokak számára ismeretlen fogalmak Magyarországon. Sokan idegenkednek tőle még a bírósági szervezeten belül is, bár meglátásom szerint a bírák közül is egyre többen tapasztalják pozitív hatásait és csatlakoznak azok táborához, akik szívesen ajánlják a mediációt. Ez jelentősen hozzájárul a közvetítői eljárások

számának növekedéséhez. Zala megyében a közvetítői ügyek száma az elmúlt években folyamatosan emelkedést mutatott, így 2014-ben 71, 2015-ben 76, míg 2016-ban 115 ügy érkezett, emellett a megállapodási arány a 2014 évi 41%-ról, 2015 évre 46 %-ra, majd 2016 évre 59 %-ra emelkedett. (ld. 1. számú melléklet)

A társadalmi beidegződések, a vitarendezés kultúrája, a pereskedési hajlam megváltoztatása nehéz, hosszú folyamat. Önmagában a mediáció nem is képes erre. Azonban a mediáció oktatásával, terjesztésével, köztudatba való beépülésével és más eszközökkel együtt - véleményem szerint - kitűnő eredmények érhetők el nem csak az egyén, de a társadalom szintjén is.

1. számú melléklet:

2014 ügyforgalmi adatok:

Érkezett	Befejezett	Megállapodás	Folyamatban maradt	
71	55*	16*	18	

*Korrektíós mutatóként figyelembeveendő, hogy meg sem indult - az ellenérdekű fél akaratának hiányában - az eljárás 16 esetben

2015 ügyforgalmi adatok:

Érkezett	Befejezett	Megállapodás	Folyamatban maradt
76	80*	21	14

*Korrektíós mutatóként figyelembeveendő, hogy meg sem indult az eljárás - az ellenérdekű fél akaratának hiányában - 35 esetben

2016 ügyforgalmi adatok:

Érkezett	Befejezett	Megállapodás	Folyamatban maradt
115	101*	39	28

*Korrektíós mutatóként figyelembeveendő, hogy meg sem indult az eljárás - az ellenérdekű fél akaratának hiányában - 35 esetben. Összefoglalóan tehát 66 lefolytatott eljárásból 39 esetben kötöttek a felek megállapodást.

Hivatkozott irodalom

- **Barcy Magdolna-Szamos Erzsébet: "Mediare necesse est"**
Animula kiadó Budapest, 2002

- **dr. Tóth Ágoston: Mediáció a bíróság előtti eljárásokban**
http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/toth_agoston_mediacio_a_birosag_elotti_eljarasokban%5Bjogi_forum%5D.pdf

- **Tárkány Szűcs Ernő: Magyar Jogi Népszokások**
Akadémia Kiadó, Budapest, 2003, 934.

- **Dr. Gyengéné dr. Nagy Márta: MEDIÁCIÓ AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSBAN Családjogi specialitások**
http://doktori.bibl.u-szeged.hu/873/1/Nagy_Marta_ertekezes.pdf

- **Dr. Barinkai - Dr. Herczog - Lovas: Nemzetközi közvetítői gyakorlat: Dr. Barinkai - Dr. Bártfai - Dr. Dósa -Dr. Gulyás - Dr. Herczog - Dr. Horváth - Dr. Kutacs - Lovas - Dr. Molnár: A Mediáció. A közvetítői tevékenység**
HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest 2006

- **KSH Statisztikai Tükör 2016. április**
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepmozg/nepmoz15.pdf>
http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_wnz001.html

- **Robert A. Baruch Bush- Joseph P. Folger: Mediáció a konfliktusmegoldás lélektani aspektusa**
Partners Füzetek 3: Mediációs szöveggyűjtemény

- **Dr. Göncz Kinga - Wagner János: Konfliktuskezelés és mediáció**
in: Dr. Eörsi Mátyás - Dr. Ábrahám Zita: Pereskedni rossz! Mediáció: A szelíd

konfliktuskezelés, Minerva Kiadó Budapest

- **Dr. Barinkai Zsuzsanna: A válás és gyermekelhelyezés jogi problémái a mediáció szemszögéből**

in: Dr. Eörsi Mátyás, dr. Ábrahám Zita: Pereskedni rossz! Mediáció: A szelíd konfliktuskezelés, Minerva Kiadó, Budapest

- **Dr. Varga Szabolcs: Alternatív konfliktusmegoldási lehetőségek a szervezetek gyakorlatában**

http://www.nyme.hu/fileadmin/dokumentumok/ktk/Kepzes_doktori/2009/2009_VargaSzabolcs_d.pdf

- **Somfai Balázs: A szülői felügyelet és a gyermekvédelmi gondoskodás**

in: *A családjog kézikönyve* II. kötet HVG-Orac Kft. 2007, 774. old.

- **Bacsó Flóra: A párkapcsolati mediáció lehetőségei**

<http://midra.uni->

miskolc.hu/JaDoX_Portlets/documents/document_15259_section_7772.pdf

- **Körös András: A mediáció lehetőségei Magyarországon az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépése után**

in: *Mediációs panoráma* II. Attraktor Kiadó, Máriabesnyő 2015

- **Rózsás Eszter: A gyermekvédelem rendszere**

Jura 2004/2. 148.old.

- **Dr. Barzó Tímea: A magyar családjog múltja, jelene és jövője 2. rész: A gyermekvédelem fejlődésének rövid történeti bemutatása és az európai családjog jövője**

Családi Jog IV. évfolyam 2. szám, 2006. június

- **Somfai Balázs: A szülői felügyelet és a gyermekvédelmi gondoskodás**

in: A családjog kézikönyve II. kötet HVG-Orac Kft. 2007

- **Dr. Katonáné dr. Pehr Erika: Mediáció helye a gyermekvédelemben**
Mediációs Konferencia, Partners Hungary Alapítvány, Budapest, 2015. október 27.
[http://www.mediacioscentrum.hu/wp-content/uploads/Partners-okt-27.-
Medi%C3%A1ci%C3%B3-helye-a-gyermekv%C3%A9delemben-olvas%C3%A1sra.pdf](http://www.mediacioscentrum.hu/wp-content/uploads/Partners-okt-27.-Medi%C3%A1ci%C3%B3-helye-a-gyermekv%C3%A9delemben-olvas%C3%A1sra.pdf)
- **Somfai Balázs: Közvetítés a gyermek érdekében.**
Családi jog 2009/1.
- **Dr. Kardos Ferenc- Dr. Ábrahám Zita: Különélő szülő kapcsolattartása gyermekével -
mediáció a legkisebbek védelmében**
in: Dr. Eörsi Mátyás - Dr. Ábrahám Zita: Pereskedni rossz! Mediáció: A szelíd
konfliktuskezelés, Minerva Kiadó, Budapest
- **Béký Ágnes Enikő: A gyermekek szerepe a családi jogi mediációban, különös figyelemmel
az ítélőképesség kérdésére**
<http://jesz.ajk.elte.hu/beky53.pdf>
- **Rózsás Eszter: A gyermeki jogok rendszere**
Jura 2005/2. szám
- **Somfai Balázs: Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga**
<http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/somfai-balazs/somfai-balazs-vedes-tezisek.pdf>
- <https://hu.wikipedia.org/wiki/Medi%C3%A1ci%C3%B3>
- <http://birosag.hu/allampolgaroknak/mediacio/tajekoztato-ugyfeleknek>
- [http://kuria-birosag.hu/hu/etmb/r-81-7-az-igazsagszolgalatas-igenybevetelet-
megkonnyito-eszkozokrol](http://kuria-birosag.hu/hu/etmb/r-81-7-az-igazsagszolgalatas-igenybevetelet-megkonnyito-eszkozokrol)

- <http://kuria-birosag.hu/hu/etmb/r-86-12-birosagok-tulterheltsegenek-megelozesere-es-csokkentesere>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:hu:PDF>
- http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_hu.htm
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:hu:PDF>

Egyéb felhasznált irodalom

- Éliás Eszter; Gyengéné Nagy Márta; Jeles Judit; Kiss Károly; Kőrös András; Krémer András: A bírósági közvetítésről - mindenkinek
HVG-ORAC Kiadó, Budapest 2016
- Dr. Decastello Alice: A KÖZVETÍTŐI ELJÁRÁS AZ EGÉSZSÉGÜGYBEN, doktori értekezés
<http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/decastello-alice/decastello-alice-vedes-ertekezes.pdf>
- Varga Szabolcs: A családi közvetítés (mediáció) specifikumai és problémái.
In: De Iurisprudentiae et iure publico. Jog- és politikatudományi folyóirat. 2009/2. szám
- Országos Mediációs Egyesület honlapja
<http://www.mediacio.hu/>
- Pokol Béla: A jog elkerülésének útjai. Mediáció, egyezségkötés.
<http://jesz.ajk.elte.hu/pokol9.html>
- Dr. Soltész Judit: Mediáció a bíró szemével
in: Dr. Eörsi Mátyás - Dr. Ábrahám Zita: Pereskedni rossz! Mediáció: A szelíd konfliktuskezelés, Minerva Kiadó, Budapest
- Mediációs panoráma II. Előadások a mediáció köréből Attraktor Kiadó, Máriabesnyő 2015
- Dr. Acsádi Tímea, dr. Faix Nikoletta: A bírósági közvetítés jogszabályi keretei
http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/acsadi_timea-faix_nikoletta_a_birosagi_kozvetites_jogszabalyi_keretei%5Bjogi_forum%5D.pdf
- dr. Szénási-Varga Nóra: Gondolatok a mediációs eljárás alkalmazásának célszerűségéről
<http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/szenasi->

[varga_nora_gondolatok_a_mediacios_eljaras_alkalmazasanak_celszerusegerol%5Bjogi_forum%5D.pdf](#)

- dr. Gresa Katalin: Bírósági közvetítés a gyakorlatban - mediáció a polgári peres eljárásokban
http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/gresa_katalin_birosagi_kozvetites_a_gyakorlatban%5Bjogi_forum%5D.pdf

- dr. Balogh Krisztina: A mediáció jogi szabályozása és az online mediáció
http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/balogh_krisztina_a_mediacio_jogi_szabalyozas_a_online_mediacio%5Bjogi_forum%5D.pdf

- Dr. Tóth Ágoston :Mediáció a bíróság előtti eljárásokban
http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/toth_agoston_mediacio_a_birosag_elotti_eljarasokban%5Bjogi_forum%5D.pdf

Jogszabályok jegyzéke:

- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- -A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény
-A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló
149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet
- A közvetítői igazolványról szóló 17/2015. (VIII. 28.) IM rendelet
- A közvetítői névjegyzék vezetéséről szóló 3/2003. (III. 13.) IM rendelet
- A közvetítői szakmai képzésről és továbbképzésről szóló 63/2009. (XII. 17.) IRM rendelet
- Az OBH elnökének 11/2014. (VII. 11.) OBH utasítása a bírósági közvetítésről és a kijelölés
feltételeiről szóló szabályzatról
- Az Országos Bírósági Hivatal elnöke 20/2012. (XI.23.) OBH utasítása a bírósági közvetítéssel
kapcsolatos szabályzatáról.
- -Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény
- -A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény
- -A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (221/A. §)